

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN DERS DIŞI OKUL SPOR
FAALİYETLERİNE KATILIMI VE SORUNLARI
(MERSİN İLİ ÖRNEĞİ)

Tamer SELÇUK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Zekai PEHLİVAN

Tez No:79

MERSİN 2006

Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Çerçevesinde Yürütülmüş Olan “Ders Dışı Okul Spor Yarışmalarına Öğrencilerin Katılımı ve Sorunları (Mersin İli Örneği)” Başlıklı Çalışma, Jürimiz Tarafından Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 13/10/2006

Prof. Dr. Şefik TİRYAKİ

Jüri Başkanı

Mersin Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Zekai PEHLİVAN

Mersin Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Nurcan GÖKÇAKAN

Mersin Üniversitesi

Jüri Üyesi

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunun 10/11/2006 tarih ve 2006/283 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Murat DİKMENGİL

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Öğrencilerin spora olan ilgileri, boş zamanlarında okul ortamında katılmak istedikleri ders dışı sportif faaliyetler olduğu en üst seviyede gözlemlenebilir. Ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin spora teşvik edilmesi ve olumlu davranışlar sergilemesi, onların sporu sevmelerini ve sporu yaşam tarzı haline getirebilmelerinin sağlanması, bu faaliyetlerde ilgi ve ihtiyaçları kadar, karşılaştıkları sorunların çözülmesi de önem göstermektedir.

Ortaöğretim kurumlarımızda uygulanan ders dışı okul spor faaliyetleri, beden eğitimi öğretmenlerinin ilgi alanlarına ya da uzmanlık alanlarına göre değişmektedir. Rehber öğretmen olarak katıldıkları ders dışı sportif faaliyetler, kendi ilgi alanları ile sınırlı kalmakta, diğer branşlara ilgi duyan öğrencilere bu fırsatlar verilememektedir. Bu olgunun eğitim kurumlarımızda önemli sorunlardan biri olarak görülmesi bizi bu çalışmaya iten temel etkenlerden biridir.

Öğrencinin eğitim-öğretim süreci boyunca, gerçekten isteyerek ve haz alarak katıldığı bu faaliyetlerin öneminin vurgulanması ve katılımlarından dolayı karşılaştıkları problemlerin ortaya çıkarılması, bu problemlere çözüm yolları aranması gerekmektedir. Bu problem doğrultusunda yapmış olduğumuz çalışmanın tüm Milli Eğitim Teşkilatına, okul yöneticilerine, beden eğitimi öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerine yardımcı olmasını umarım.

Uzun bir süreyi kapsayan çalışmam boyunca; görüş, zaman ve uzmanlığıyla çalışmaya destek olan ve önerileri ile beni yönlendiren, konuya dikkatimi çeken değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Zekai PEHLİVAN'a, çalışmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Handan ANKARALI'ya, ayrıca çalışmam sırasında tartışarak doğruları bulmama yardımcı olan arkadaşlarım Ferhat ÇİFÇİ ve Seher (YILDIZ) GÜNGÖR 'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca, bu çalışma sırasında her zaman yanımda yer alan, verilerin toplanmasında yardımlarını gösteren ve manevi desteğini esirgemeyen İl Lig Heyetinde görevli tüm beden eğitimi öğretmenleri dostlarıma en içten duygularıyla teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KABUL VE ONAY	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Eğitim, Beden eğitimi ve Spor Kavramları	5
1.2. Eğitim, Beden Eğitimi ve Spor İlişkisi	6
1.3. Beden Eğitiminin Amaçları	9
1.3.1. Milli Eğitimin Beden Eğitimi ve Spordaki Genel Amaçları ...	9
1.3.2. Beden Eğitiminin Genel Amaçları	9
1.3.3. Beden Eğitiminin Kişiyeye Kazandırdıkları	11
1.3.4. Beden Eğitimi Çocuğun Hangi Gereksinmelerini Karşılar....	11
1.4. Ders Dışı Spor Çalışmaları ile İlgili Tanımlar	11
1.4.1. Boş Zaman Faaliyeti Olarak Spor Aktiviteleri	12
1.4.2. Ders Dışı Spor Faaliyetleri ile İlgili Yasal Düzenlemeler.....	12
1.4.3. Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerinin Amacı	14
1.4.4. Ders Dışı Faaliyetlerin Önemi	14
1.4.5. Okullarda Ders Dışı Sportif Etkinlikler	14
1.4.6. Ders Dışı Faaliyetlerde Okullara Düşen Görevler	16
1.4.7. Okullarda Ders Dışı Faaliyetlerin Rekreasyon Eğitimi Açısından Önemi	16
1.4.8. Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerinde Dikkat Edilecek Noktalar....	17
1.4.9. 14 -16 Yaş Grubunun Gelişim Özellikleri	18
1.4.10. 17 - 18 Yaş Grubu Gelişim Özellikleri	20
1.4.11. Sportif Etkinliklerin Organik Gelişmeye Katkıları	21
1.4.12. Sportif Etkinliklerin Psiko-Motor Gelişimine Katkıları	22
1.4.13. Sportif Etkinliklerin Zihinsel Gelişime Etkileri	22
1.4.14. Sportif Etkinliklerin Ruhsal ve Sosyal Gelişime Katkıları	22
1.4.15. Sportif Faaliyetlere Katılımı Etkileyen Faktörler	23
1.4.15.1 Öğretmenlerin Bilgi Düzeyleri	23
1.4.15.2. Okulun İlgisi ve Kapasitesi	24
1.4.15.3. Cinsiyet ve Yerleşim	24
1.4.15.4. Ailenin Kültürel Yapısı ve Ekonomik Düzeyi	24
2. GEREÇ ve YÖNTEM	26
2.1. Araştırma Modeli	26
2.2. Evren ve Örneklem	26
2.3. Veri Toplama Aracı	26
2.4. Veri Toplam Süreci	26
2.5. Verilerin Analizi	27
3. BULGULAR	28
4. TARTIŞMA	43
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	49

5.1. Sonuçlar	49
5.2. neriler	49
6. KAYNAKLAR	51
EKLER	55
Ek – 1	55

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Ailenin spor yapma üzerine tutumlarının cinsiyete göre dağılımı....	28
Tablo 2. Öğrencilerin katıldığı spor branşının cinsiyete göre dağılımı.....	29
Tablo 3. Öğrencilerin katıldığı spor faaliyetlerini tercih etme nedenlerinin Cinsiyete göre dağılımı	30
Tablo 4. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılım süresince derslerde meydana gelen değişimin cinsiyete göre dağılımı	30
Tablo 5. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımdan dolayı eğitim ile ilgili karşılaşılan sorunların cinsiyete göre dağılımı	31
Tablo 6. “Spor yaptığınızda kendinizi nasıl hissediyorsunuz” sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı	32
Tablo 7. “Spor yaptığınızda kendinizi fiziksel olarak nasıl hissediyorsunuz” sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı	33
Tablo 8. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımı teşvik eden kişilerin öğrenci cinsiyetine göre dağılımı	33
Tablo 9. Öğrencilerin katıldığı ders dışı okul spor faaliyet branşının baba mesleğine göre dağılımı	34
Tablo 10. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımda organizasyonda karşılaşılan sorunların cinsiyete göre dağılımı	35
Tablo 11. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin yaptığı etkilerin cinsiyete göre dağılımı	36
Tablo 12. “Ders dışı okul spor faaliyetleri daha verimli nasıl yürütülebilir” sorusuna verilen cevapların cinsiyetlere göre dağılımı	37
Tablo 13. Katılınan ders dışı okul spor faaliyetinin sınıflara göre dağılımı	38
Tablo 14. Sınıflara göre “Ders dışı okul spor faaliyetlerine katıldığınız sürede derslerinizde ne gibi bir değişim oldu” sorusuna verilen cevapların dağılımı ...	39
Tablo 15. Faaliyetlere katılımdan dolayı eğitimde meydana gelen sorunların sınıflara göre dağılımı	39
Tablo 16. Ailenin spor yapma ile ilgili düşüncelerinin baba mesleğine göre dağılımı	40
Tablo 17. Ailenin spor yapma ile ilgili düşüncelerinin anne mesleğine göre dağılımı	41
Tablo 18. Ailenin spor yapma üzerine tutumları ile ailedeki kişi sayısının dağılımı	41

ÖZET

Bu araştırma, ortaöğretim kurumlarında ders dışı okul spor faaliyetlerinin mevcut durumu ve sorunları belirleyerek, cinsiyete bağlı olarak ebeveynlerin meslekleri ve destekleme durumu, spora başlama sınıfı, Öğrencilerin katıldığı spor branşı, bu branşı tercih nedeni, bu faaliyetlere katılımdan dolayı derslerdeki başarının değişimi, katılımdan dolayı karşılaşılan sorunlar, ruhsal ve fiziksel değişimler, ders dışı okul spor faaliyetlerine teşvik eden kişiler, bu faaliyetlerin daha verimli olması için ileri sürülen görüşler açısından incelemek ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu, Mersin il merkezindeki ortaöğretim okullarında, ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan 456 kız, 1417 erkek olmak üzere 1873 öğrenci oluşturmaktadır.

Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen 15 maddelik bir anket formu ile toplanmıştır. Anketler, doğrudan araştırmacı tarafından ve okullar arası müsabakaları takip eden 8 kişilik Milli Eğitim Müdürlüğü İl Lig Heyetinde görevli beden eğitimi öğretmenleri tarafından uygulanmıştır.

Verilerin istatistiksel çözümlenmesinde yüzde ve frekans ile birlikte, gruplar arasındaki yüzde dağılımı arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına ilişkin “ χ^2 ” testinden yararlanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Araştırma sonucunda; ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin % 75.7’si erkek, %24.3’ü kız olarak tespit edilmiştir. Katılan öğrencilerin babalarının mesleği en sık %39.6 ve anne mesleği olarak %39.9 ile memur olduğu bulunmuştur. Faaliyete katılan öğrencilerin ailedeki kişi sayılarında %56.6 ile 2-4 kişilik aile oldukları görülmüştür. Kalabalık ailelerin bu faaliyetleri desteklemedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Ailedeki kişi sayısı arttıkça faaliyetlerin desteklenmediği anlaşılmıştır.

Faaliyetlere en çok 9. ve 10. sınıftan katılım olmuş (sırasıyla %48.5, %37.3), son sınıf öğrencilerinin katılımı az olmuştur. Spora başlama sınıfı olarak %52.3 ile en çok 6. sınıf olduğu tespit edilmiştir. Tercih edilen spor faaliyeti olarak en çok, erkeklerde %40.4 ile “futbol”, kızlarda ise %52.6 oranında “voleybol” olduğu ortaya çıkmıştır. Tercih edilen branşın seçim nedeni olarak erkeklerde daha çok “sporu meslek olarak

seçmek” (%52) ve “şöhret olmak” (%48.1); kızlarda, “amatörce uğraş” (%73) ve “sağlıklı bir yaşam için” (%68.4) tercihleri öne çıkmıştır.

Bu faaliyetlere katılım süresince “derslerde değişim olmadı” diyenler her iki cinsiyet için de en yüksek oranda görülmüş (%68.5), “başarısızlığım arttı” diyenler düşük oranlarda kalmıştır (%5.2). “Faaliyetler boyunca eğitimde karşılaştığınız sorunlar nelerdir” sorusuna en sık “sorunla karşılaşmıyorum” (%71.1), %19 oranında da “okul idarecileri ilgisiz” şeklinde cevap verildiği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin spor yaptıklarında; %80 oranında kendilerini mutlu hissettikleri ve olumsuz bir davranışın ortaya çıkmadığı tespit edilmiştir. Bedensel olarak %78 oranında sağlıklı, zinde ve formda hissettikleri, olumsuz bir tepkinin oluşmadığı belirtilmiştir.

Ders dışı okul spor yarışmalarına öğrencilerin %59’ u beden eğitimi öğretmenlerinin ve %28’inin de arkadaşları tarafından teşvik edildiği belirtilmiştir Okul yöneticilerinin (%5.5) ve diğer ders öğretmenlerinin (%5.6) bu tür faaliyetleri desteklemedikleri tespit edilmiştir.

Ders dışı okul spor yarışmalarında karşılaşılan sorunlar olarak; %48 malzemelerin yetersiz olduğu ve %39 oranında ailenin dersleri öne sürerek karşı çıktığı tespit edilmiştir. Faaliyetlerin ne gibi etki yaptığına bakılmış, %62 oranı ile öğrenciler en çok kendine güven duygusunun arttığını ifade etmişlerdir.

Ders dışı okul spor yarışmalarının daha verimli yürütülebilmesi için, %75 oranında beden eğitimi öğretmenleri dışında, diğer branş öğretmenlerinin ve okul idaresinin ilgili olması gerektiği ve öğrencileri teşvik etmelerini, %62 oranında da okul spor kulüplerinin kurulması gerekliliği öğrenciler tarafından belirtilmiştir.

Bu bulgular ışığında, tüm öğretmen ve okul yöneticileri, ders dışı faaliyetlerinin önemi hakkında bilgilendirilmeleri tavsiye edilmektedir. Ebeveynlere yönelik eğitim çalışmaları yapılarak, çocuklarının ilgi duydukları alana yönlendirmeleri, çocuklarının daha da motive olacakları ve okul yaşantılarında da başarıya ulaşabilecekleri konusunda bilgilendirilmeleri önerilmektedir.

ABSTRACT

This research has been performed in order to investigate and develop suggestive solutions by determining the present condition and the problems with additional sports activities in secondary schools in terms of the occupations of the parents and their support depending on gender, the grade which the student starts sport, the sports branch which students participate and the reason why they prefer that, the change in the academic success and the problems which they come across because of their participation in these activities, psychological and physical changes, the people who encourage those students in these additional sports activities and the opinions put forward so as to enable these activities to be more productive.

The study group of the research in Mersin Province consists of 1873 students (456 female, 1417 male) who participated in these additional sports activities in secondary schools.

The data has been gathered by the researcher using a questionnaire form which consists of 15 topics. The questionnaires have been applied to those students by 8 physical education teachers in Mersin League Committee in Mersin Directorate of National Education.

The “ χ^2 ” test has been used for analyzing the data statistically regarding whether there is a significant difference between the groups with statistical percent and frequency. In the research, the significance level was taken as .05.

In the consequence of the research, it has been determined that 75.7 % of the participants were male and 24.3 % were female. It has been found that the commonest occupation of the fathers of the participants is official with a percentage of 39.6 and the mothers’ is official with a percentage of 39.9, as well. The participants’ families consist of 3 to 4 family members mostly with a percent of 56.6. As a result of this datum, crowded families do not support such activities. The more the number of the family members is, the less the support becomes.

A great many of the participants were the students from the 9th (48.5 %) and the 10th (37.3 %) grades in secondary schools. The 6th grade has been found to be the first year in which 52.3 % of the participants started their sports activities. The most participated sports activity among male students is “football” by 40.2 percentage points. Among female participants, it has been found that the most participated sports activity

is “volleyball” by 52.6 percentage points. The reason why the 52 % of the male participants preferred their sports activity is that they chose it as their profession in the future, 48.1 % of these students preferred it because they want to be a famous person. Among female participants, 73 % preferred it as an amateur leisure activity and 68.4 % of them as healthy living.

During these activities, the percentage of the participants both male and female who said “I had no change in my academic success,” is 68.5 with a high rate. The percentage of the participants who had academic failure during these activities is 5.2 with a low rate. The response to the question “What problems do you come across during the activity?” was “I don’t come across any problems,” by 71.1 percentage points and it has been found out that 19 % of the participants responded that the school administration remained indifferent to their activities.

It has been studied that when these students did sports activities, 80 % of them felt themselves happy and that no negative behaviour occurred. It has been determined that, physically, 78 % of the participants felt themselves healthy, fit and in form and that no negative reaction occurred.

It has been found that 59 % of the participants were encouraged by their physical education teachers and 28 % by their friends. It has been obtained that school administrators (5.5 %) and teachers, other than physical education, (5.6 %) don’t support such kind of activities.

It has been studied that 48 % of the participants put forward that the equipment was inadequate and the parents of 39 % of these participants objected to additional activities by alleging their lessons. The effects of the involvement has been researched and found that 62 % percent of the students stated their feeling of self-confidence increased during the activity.

It has been stated that in order to execute such activities in a more productive way, 75 % of the participants asked for concern and encouragement from the teachers other than physical education and the school administration. 62 % stated the necessity of establishing school sport clubs.

In the light of these findings, it is advised that all the teachers and the administrators should be informed about the importance of these additional sports activities and is suggested that by performing educational studies aimed at parents and

informing them, students should be directed to branches that they are interested in, therefore their children will be more motivated and they will achieve educational success in their schooling.

GİRİŞ

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişiklik oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır (1). Baykul (1984:32)'a göre eğitim, davranış değiştirme veya davranış oluşturma, hatta çok defa her ikisini birden meydana getirme işidir. Meydana getirilecek davranışlar rast gele olmayıp, istenen, yani, belli bir hedefe yönelik olacak ve bunların gerçekleştirilmesi planlı etkinliklerle sağlanacaktır. İstendik davranışların ve bunları oluşturmada başvurulacak eğitim etkinliklerinin, bunların etkililik derecesinin değerlendirilmesi, değerlendirmede alınacak sonuçlara göre; düzeltme, eksiklikleri giderme çalışmalarının planlanması bunlarla ilgili ilkeler eğitim programlarında açıklanmaktadır. Ders dışı okul spor faaliyetleri “okulda, dersler dışında, eğitimin amaçlarına uygun olarak, öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda, kişilikleri, fiziksel ve ruhsal açıdan gelişimleri için, okul yönetiminin bilgisi ve beden eğitimi öğretmenleri rehberliğinde yapılan, planlı, programlı, düzenli çalışmalardır” (2).

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olan orta öğretim çağı öğrencilerin beden, ruh, sosyal ve kültürel gelişiminin en üst düzeye ulaştığı bir dönemdir. Bu dönemde öğrencinin her türlü ihtiyaçlarına cevap verecek bir eğitime ihtiyaç vardır. Öğrencileri beden, zihin, ruh, sosyal ve kültürel yönleriyle bir bütün olarak geliştirmek eğitimin genel amaçlarındandır. Beden eğitimi, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edildiğine göre; genel eğitim ve beden eğitimi, aynı amaçları paylaşmalı ve amaçlar arasında hiçbir uyumsuzluk olmamalıdır (3).

İçinde bulunduğumuz çağda spor, toplumların en çok ilgisini çeken bir uğraş ve özellikle gençler için vazgeçilmez bir ilgi alanı olmaktadır. Spor, insana fikren ve bedenen her yönüyle sağlık kazandıran bir alandır (4). Öğrencilerin yalnız ders içi etkinliklerinde beden eğitimi ve sporun amaçlarına uygun, yeterli gelişime ve eğitime ulaşmaları olanaksızdır. Bu nedenle, çocukların ders dışı faaliyetlerine önem verilmeli, bu faaliyetler dersin devamı ve bölünmez bir parçası olarak düşünölmeli, değerlendirilmelidir. (5)

Adlandırmadaki “Ders Dışı” ifadesi kimi araştırmacılar tarafından, “...yaşam tecrübelerini eğitimin dışında tutan, bunları küçümseyen...” çağrışımlar yapıyor olduğu gerekçesiyle yadsınmaktadır (6). Aslında yazar, ilgili yargının esinlenildiği kaynağın

doğum tarihine bakılırsa, eğitim sistemimiz içinde eğitsel etkinliklerin değerinin bu gün bile gereği gibi anlaşılammış olması nedeniyle de biraz haklı görülebilir. Aynı araştırmacı, bu tür kavramlar yerine, öğretim programlarını etkinlik programlarıyla birleştiren bir görüşü savunmakta, “program dışı faaliyet olmaz; ancak programı destekleyen faaliyetlerden söz edilebilir” gerekçesiyle ilgili görüşün programların amaçlarını gerçekleştirme olasılığını artıracığını söylemektedir.

Ders dışı okul spor faaliyetlerinin eğitsel değeri, eğitim süreçlerine katkısının ne olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Bu başlık altında ilgili etkinliklerin değerini üç noktada toplayabiliriz. Bunlar (2):

- 1- Klasik, yani donmuş eğitim programlarının yetersizliğini gidermek,
- 2- Öğrencilerin bedensel ve ruhsal gereksinimlerini, yaşamsal sorunlar üzerinde, yaparak ve yaşayarak öğretmek,
- 3- Öğrencilerin kişiliklerini geliştirerek onların kendi kendilerini gerçekleştirmelerine, sorumluluk ve önderlik gibi kimi niyetlerini geliştirmelerine fırsat vermek ve boş zamanlarını iyi geçirmelerini sağlamaktır.

Okul yaşamında derslerde işlenen ünite ve konular dışında, ders dışı sportif faaliyetler, başkalarıyla yarışma ortamından uzak, öğrencinin ilgi ve becerisine uygun etkinlikler biçiminde gerçekleşir. Eğitici çalışmaların esas gücü ise, öğrenci sosyal etkinlikleridir. Öğrenciler bu tür etkinlikler ile demokratik tutumlarla ilgi ve yeteneklerine uygun bilgi ve beceri kazanırlar. Burada beden eğitimi öğretmenlerine büyük görev düşmektedir (7).

Binbaşıoğlu'nun tanımlamasından da anlaşılacağı üzere, ders dışı okul spor faaliyetlerinin, sınıfta işlenen veya sınıf ortamı disiplini çerçevesinde işlenen dersler dışındaki etkinlikleri kapsamaktadır. Tanımlamada en önemli anahtar kavram “öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri” olarak görünmektedir. Bu bize, her türlü eğitsel etkinlikte en dikkate değer değişkenin öğrenci ilgisi ve gereksinimleri olması gerektiğini göstermektedir.

Ortaöğretim kurumlarında, ders dışı okul spor yarışmalarına katılan öğrencilerin mevcut durumunun araştırılması, genel eğitimden beklenen amaçların gerçekleştirilmesi, öğrencinin kendini tanıma ve tanıtma olanağının sağlanmasında nasıl olması gerektiği konusunda görüş oluşmasında yardımcı olacaktır. Ayrıca öğrencilerin

aktif olarak ders dışı okul spor yarışmalarına katılmaları onların bedensel, sosyal ve duygusal gelişimlerinde ne derece ve ne şekilde etkili olduğu konusunda bu araştırma fikir vereceğinden beden eğitimi öğretmenleri, okul yönetimi ve veliler açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; ortaöğretim kurumlarında ders dışı okul spor faaliyetlerinin sorunlarını, cinsiyet, ailelerin sosyo-ekonomik durumu değişkenlerine göre araştırmak ve çözüm önerileri geliştirmektir.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Öğrencilerin ders dışı spor yarışmalarının önemine yönelik görüşleri nelerdir?
2. Ailenin sosyo-ekonomik durumu ile öğrencilerin ders dışı sportif yarışmalara katılmaları arasında nasıl bir dağılım vardır?
3. Ebeveynlerin meslekleri ile öğrencilerin ders dışı sportif yarışmalara katılmaları arasında nasıl bir dağılım vardır?
4. Ders dışı spor yarışmalarına katılım, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
5. Öğrenciler hangi spor branşına daha çok ilgi göstermektedir?
6. Öğrencilerin ders dışı sportif yarışmalarına katılım sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
7. Ders dışı sportif yarışmalara katılan öğrenciler kendilerini fiziksel ve ruhsal olarak nasıl hissetmektedirler?
8. Ders dışı okul spor yarışmalarının öğrencinin akademik başarısına yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?
9. Ders dışı sportif faaliyetlerindeki sorunlara yönelik öğrenci önerileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma; ortaöğretim kurumlarında, ders dışı okul spor yarışmalarına katılan öğrencilerin mevcut durumunun bilinmesi, genel eğitimden beklenen amaçların gerçekleştirilmesi, öğrencinin kendini tanıma ve tanıtma imkanının sağlanmasında yardımcı olacaktır. Ayrıca, öğrencilerin aktif olarak ders dışı okul spor faaliyetlerine katılmaları, onların bedensel, sosyal ve duygusal gelişimlerine ne derece ve ne şekilde

etkili olduğu konusunda bu araştırma fikir vereceğinden, beden eğitimi üretmenleri, okul yönetimi ve veliler açısından fayda sağlayacağı dşinlmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2005–2006 eğitim ğretim yılında, Mersin il merkezindeki ortaöğretim okullarında ders dışı okul spor yarışmalarına katılan öğrencilerle sınırlandırılmıştır.

I. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Eğitim, Beden Eğitimi ve Spor Kavramları

İnsanın doğumundan itibaren, büyüyüp gelişmesi, kendine, ailesine, yaşadığı toplum ve ülkesine ve hatta tüm dünya insanlığına faydalı olabilmesi, gelişen teknoloji ve bilimden faydalanabilmesi, üretime katkıda bulunması, tüketici durumundayken de, kıt kaynakları en ekonomik şekilde kullanılabilmesi, yaşamında birçok etkinlik ve faaliyetlerde bulunabilmesi, kişilerin eğitimini gerektirmektedir (8). Eğitimin birçok tanımı, eğitimci ve bilim adamları tarafından yapılmıştır. Tüm bu tanımlar, yaşanan dönemlerin felsefi görüşlerini yansıtmakla birlikte, bazı temel faktörlerde birliktelik sağlandığı da görülmektedir. Eğitim de, "Bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişmeyi meydana getirme süreci" (1), biçiminde tanımlanmaktadır.

Eğitim yetişkin nesiller tarafından sosyal hayata henüz hazır olmayanlara tatbik edilen bir tesir, yaşantıların yeniden teşkilatlanması ya da yenilenmesi, bireylerin davranış kalıplarını değiştirme süreci olarak tanımlanabilir (9) .

Genel olarak beden eğitimi, sözcük olarak okul sporlarıyla eş anlamlı olarak kullanılır. Bu sözcüğün ortaya çıkması, batı dillerinde 18. yüzyıl ortalarına rastlamaktadır. Bu yüzyılın başlarında, eğitimde çocuğu merkez gören, zihin eğitiminin yanında duyuğ eğitimine, sanat eğitimi sorununda bütünsellik, doğallık, yaş ve cinsiyete yönelik, yaparak öğrenme ilkelerini getirmek, eğitim reformu hareketleri ile olmuştur (10).

19. yüzyılın ilk çeyreğinde, Avustralyalı biyolog - eğitimci Gualhefen (1956) beden eğitimi alanında yeni bir görüş getirerek "Beden eğitimi, insanın bedeni yoluyla yapılan genel eğitimidir. Etkinlikler noktası insanın bedenidir, amaç insanın tüm kişiliği ve bütünlüğüdür" tanımını yapmıştır (11).

Beden eğitimi; genel eğitimdeki gelişimin tamamlayıcı bir parçası olarak, bu yararın sağlanacağı göz önüne alınarak seçilmiş fiziksel aktiviteler aracılığı ile insan performansının gelişimini amaç edinen alanın tümüdür (12). Beden eğitimi, genel eğitimin sistem ve metotlarına paralel olarak, insanın fiziki ve fikri nitelikleri ile kendine güvenini geliştirmek için yapılan uygulamalı eğitim faaliyetleridir (13).

İnsan bütününu oluşturan fiziki, ruhi ve zihni niteliklerin bulunduğu yaşın ve

genetik kapasitenin gerektirdiği verim gücüne ulaştırması için rekabet olmaksızın yapılan faaliyetlerin tümüne beden eğitimi denir (14).

Kısaca beden eğitimi; etkinlik demektir. Beden eğitiminde "Beden" bir araç olup, amaç tüm kişiliğin eğitimidir. Yani etkinlikler yoluyla bireyin büyüme, gelişim ve davranışlarını sağlayan en güçlü eğitim alanıdır (15).

Spor, gerek kavram ve gerekse faaliyet şekilleri olarak insanlık tarihi kadar eskidir. Her dönem değişik amaç ve faaliyetler olarak gerçekleştirildiği için, spor kavramını, bir kerede hepsini içine alacak şekilde tanımlamak da oldukça güçtür. Dolayısıyla spor kavramı, gerek bilimsel açıdan, gerekse amaçları ve faaliyet alanları bakımından, kendine özgü, bilimsel metot ve yöntemlerle incelenmektedir (16).

Spor (Sport) kelimesi, İngiliz aristokrasinin konuşma dilinden olup, anlamı, boş zamanları değerlendirmek için yapılan vücut ve kafa eğitimi ile birlikte eğlence sağlayan hareketlerdir. Bu kelime, Latince "Disportare" veya "Departac"den gelmekte olup, anlamı ise, hareket halinde olup, taşıma ve alıp götürmektir (17). 19 yy. dan itibaren tüm dünyada "spor" biçiminde yaygın olarak kullanılmaktadır (18).

Spor, yenme ve muktedir olma gibi insan içgüdüsünü tatminini amaç edinen belirli kurallar içersinde yapılan, rekabete dayalı, sosyalleştirici, bütünleştirici fiziki, zihni, ruhi faaliyetlerin bütünüdür (14).

Daha geniş bir ifadeyle sporu tanımlayacak olursak, "İnsanların bedenlerini ve zekalarını birlikte çalıştıran; beden, zeka, ruhsal, sosyal, kültürel, ekonomik, antropolojik, eğitim, politik, teknolojik, ahlaki sanat gibi yapılarının çeşitli yönlerden gelişmelerini sağlayan, yarışmalı ve yarışmasız olarak yapılabilen; doğal, eğlenceli, organizeli ve bilimsel hareketlerin bütününe" (19) spor denir.

1.2. Eğitim, Beden Eğitimi ve Spor İlişkisi

Toplumumuzun en kıymetli kaynağı insan olduğuna göre, onları en iyi şekilde eğitmek, yeteneklerini geliştirmek, her açıdan yararlı özelliklerle yoğurmak da toplumların zorunlu ve önemli görevlerinden olmalıdır. İyi bir eğitimle birey kendisi, ailesi ve milleti için değerli bir kaynak durumuna gelebilir. Yanlış eğitim sonucunda ise, kaybedilmiş bir değer, yitirilmiş bir hayat olur (20).

Beden eğitimi, insanın bedeni yolu ile eğitimidir. Yapılan spor alıştırmaları, hem kendi içinde öğrenme değerine, hem de genç insanın sporla eğitilmesi değerine sahiptir (10).

Bir eğitim aracı olan beden eğitimi ve spor, bireysel açıdan insan sağlığı, kişilik gelişimi, moral ve verimliliği, milli yönden; sağlam, güçlü, ortak duygu ve davranışları, yüksek bir insan gücü potansiyeli ile doğrudan ilgili, etkili bir eğitim faaliyetidir (14).

Üniversite düzeyinde ilk yüksek eğitim müessesesini kurmuş ve bu müesseseye "Academia" adını vermiş büyük Yunan filozofu Plato; bu eğitim kurumunda spora, matematik ile aynı önemi vermiştir. Akademisinin kapısında şu ibare yazılıydı: "matematiği sevmeyen ve spor yapmayan buraya giremez. Gerçek spor ve modem olimpizm felsefesinde; antik çağ felsefesi gibi eğitsel ve pedagojik amaçlar güder (21).

Eğitim, bilgi, davranış ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve kazandırılması için, uygulanan sürekli faaliyetler dizisidir. Bir eğitim şekli olarak sporu da fiziki ve ruhi bir eğitim olarak düşünürsek, spor ile eğitimi özdeş olarak kabul edebiliriz (22).

Spor eğitimi; spor yapan bireylerde amaçlı olarak kendi spor yaşantıları yolu ile davranışlarında, spor etkinlikleri aracılığı ile toplumsal yaşantıda istendik yönde dönüşümler amaçlayan bireysel ve toplumsal değişim ve değiştirim sürecidir. (23)

Eğitim ile beden eğitimi, sporun birey ve toplum için hedefleri ve amaçları, birçok noktada birleşmektedir. Bireyin akıl, beden ve ruh sağlığının yerinde olması yalnızca kendileri ve aileleri yönünden değil, millet bütünlüğü açısından da son derece önemlidir. İnsan yetiştirmenin öncelikle amacı; demokratik bir eğitim ortamında, bireyin yaş, cinsiyet, dil ve din ayırımı gözetilmeden, yeteneklerin olabildiği ölçüde geliştirilmesidir. Günümüzde toplumlar sağlıklı nesiller yetiştirmek için sporu genel eğitimin ayrılmaz bir parçası ve tamamlayıcısı olarak görmektedir (20).

Sporun, fizyolojik ve psiko-sosyal yönlerden bireyin uyumlu ve dengeli gelişiminde büyük katkısı olduğu bilinmektedir. Spor eğitimi, çocuğun çevresiyle uyumlu bir birey olmasını sağlar. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse; Fransa'da beden eğitimi faaliyetlerine çok az yer veren alışlagelmiş okul devresini bitiren çocuklara oranla, sabahdan genel kültüre, öğleden sonra spor ve el işleri faaliyetlerine ayıran okul devresinden geçenlerde çok önemli farklılıklar gözlenmiştir. İkinci tür eğitim uygulamasında, çocukların daha hızlı büyüdükleri, nabızlarının daha ağır attığı, beceri, koordinasyon ve motorsal gelişimlerinin daha iyi olduğu ve bu çocukların ortak

hayat kurallarına uymaya daha çok eğilim gösterdikleri, hareketli, dengeli ve açık olmakla birlikte, aile ve eğitim çevresiyle çok daha iyi kaynaşabildikleri gözlenmiştir (24).

Bedensel, gelişme ile zihinsel, sosyal, duygusal gelişme arasında önemli bir bağlantı vardır. İlk çocukluk çağında motor faaliyetlerinde bulunmayan çocuk, hiddet ve korkuya kapılacak ve bu hususta gelişmiş olan çocuk ise, rahatça faaliyette bulunacaktır. Keza duygusal durumları, bedensel gelişimlerini etkileyecektir. Eğitim faaliyetlerinde bu bağlantıların göz önünde bulundurulması gerekir. Çocuğun bedensel sağlığı ve gelişimi için yapılan yatırım aynı zamanda sosyal, zihinsel ve duygusal gelişimi için yapılan bir yatırımdır (25).

Çok geniş bir uygulama alanı olan eğitim kavramı içersinde, beden eğitiminin çok ayrı ve özel bir yeri vardır. Çünkü beden eğitimi, organizmanın bütünlüğü ilkesine dayalı olarak, tüm kişiliğin eğitimidir (26). Genel eğitimin sistem ve metotlarına paralel olarak insanın fiziki ve fikri nitelikleri ile kendine güveni geliştirmek, sağlıklı, güçlü olma, dengeli bir kişilik, iyi ahlak, fazilet değerleri kazanmanın yanında kültürleşme ve kişiyi topluma kazandırma eğitimidir. Bu yönüyle çok büyük önem kazanan beden eğitimi ve spor faaliyetleri, genel eğitimle bir bütünlük içersindedir (27).

Eğitim, bireyleri ortak hayatın benzerliklerinden haberdar ederek, bireylere yeterli bir yeknesaklık kazandırmaktadır. Spor eğitimi de, bireyleri ortak hayatın, benzerliklerine yöneltmesi bakımından önem taşımaktadır. Aslında, eğitimin gayesi, bireyleri çevresiyle uyumlu hale getirmektir. Aynı zamanda spor bir zeka ve ihtimal oyunudur. İşte, spor eğitiminin de amacı faaliyetleri yoluyla çocuğun hem fiziki, hem psikolojik gelişmelerini sağlaması, sosyal hayatta hazır ve yaratıcı kılmak amacına dönüktür (22). Bir sosyal olay olarak spor, eğitim kapsamı içinde düşünüldüğüne göre, eğitimin ekonomik kalkınmasından söz ederken, spor için ayrılan kaynakların ve faaliyetlerin de aynı görevi yerine getirebileceğini belirtebiliriz. Bunun yanı sıra, çeşitli alternatifler arasında spor eğitimine kaynak tahsisi, insan unsuruna yapılmış bir yatırım şeklinde düşünülebilir. Spor eğitimi de diğer eğitim şekilleri gibi bireye hem statü sağlamakta, hem de gelir seviyesini yükseltebilmektedir (22).

Spor; okul tarafından öğrencilerin görevlendirildiği, toplumsallaştırdığı ve olgunlaştırdığı, bir eylemdir. Spor, okullarca öğrencilere sunulabilir veya empoze edilebilir. Bununla beraber pek çok çocuk için spor, kültürel etkinlik açısından

zenginliği ifade eder ki; bu, okulların da kabul edip kendi amaçları doğrultusunda kullandıkları bir özelliktir. Bu da, toplumsal eylem biçimidir (28).

Beden eğitimi ile genel eğitim arasındaki ilişki ve benzerlikler şu şekilde özetlenebilir (19):

- Genel eğitimin amaçları ile beden eğitiminin amaçları arasında paralellik vardır.
- Beden eğitimi, genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede güçlü kaynaklara sahiptir.
- Kas faaliyetleri ve hareketler yolu ile kişilik eğitimi sağlanmasında, genel eğitime etkisi büyüktür.

1.3. Beden Eğitiminin Amaçları

1.3.1. Milli Eğitimin Beden Eğitimi ve Spordaki Genel Amaçları

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Beden Eğitimi ve Spor alanındaki genel amaçlar şu şekilde ifade edilmiştir (29);

“Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek”, “ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirecek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ile birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onları kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır”.

1.3.2. Beden Eğitiminin Genel Amaçları

İlköğretim ve ortaöğretim okullarında beden eğitimi dersleri, genel eğitimin bir parçası olarak okutulmaktadır. Bu alanda, Milli Eğitim Bakanlığı'nın İlköğretim, Orta, Lise ve dengi okullarda beden eğitimi öğretmenlerinin ders içi ve ders dışı çalışmalarını talimatı ile İlköğretim Okulları Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programlarında beden eğitiminin genel amaçları aşağıda belirtildiği şekilde açıklanmıştır (30);

“Atatürk İlkeleri ve İnkılapları, Anayasa, Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitiminin temel amaçları doğrultusunda; öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde tutularak, onların kişisel ve toplumsal yönde sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş bireyler olarak yetiştirilmeleri genel amaç olarak belirlenmiştir.”

- *Atatürk'ün ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme.*
- *Bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirebilme ve geliştirebilme.*
- *Sinir, kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme*
- *İyi duruş alışkanlığı edinebilme*
- *Beden eğitimi ve sporla ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme.*
- *Ritim ve hareket eşliğinde hareket yapabilme*
- *Halk oyunlarımızla ilgili bilgi ve beceriler edinme ve bunları uygulamaya istekli olabilme.*
- *Milli Bayramlar ve Kurtuluş günlerinin anlamı ve önemini kavrayabilme, törenlere katılmaya istekli olabilme.*
- *Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak boş zamanlarını spor faaliyetleriyle değerlendirmeye istekli olabilme*
- *Temel Sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme*
- *Tabiatı sevme, temiz hava ve güneşten faydalanabilme*
- *İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranış alışkanlığı edinebilme.*
- *Görev ve sorumluluk alma, lidere uyma ve liderlik yapabilme*
- *Kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme*
- *Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme*
- *Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar edinebilme*
- *Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme*

- *Spor araç ve tesisleri hakkında bilgi sahibi olma ve bunları gereği gibi kullanabilme (31).*

Yukarıda belirtilen genel amaçların önemi, özellikle ilköğretimden ortaöğretimin sonuna kadar, insan en çok değişiklik ve gelişimin gözlendiği okul döneminde, beden eğitimi, spor hizmet ve faaliyetleri daha da büyük önem kazanmaktadır.

1.3.3. Beden Eğitiminin Kişiy Kazandırdıkları

1. Kişi kendisini tanır, etrafına tanıtır.
2. Yeteneklerini geliştirir, sınırlı ve güçlü yönlerini öğrenir.
3. Vücudu ve sağlığı konusunda bilinçlenir.
4. Çeşitli beceriler kazanır.
5. Organizmasını ne amaçlarla kullanacağını öğrenir.
6. Fiziksel özelliklerini geliştirir.
7. Boş zaman davranış ve alışkanlıklarını geliştirir.
8. Kendine olan güveni artar (32).

1.3.4. Beden Eğitimi Çocuğun Hangi Gereksinmelerini Karşılar

1. Hareket etme
2. Motorsal beceriler yoluyla yaşantı edinme
3. Mücadele etme ve takdir edilme
4. Başka çocuklarla oynama

Çocuklar, okula farklı çevrelerden gelirler. Bu nedenle çocuklar farklı geçmişe, yeteneğe, ilgi ve gereksinimlere sahiptir. Çocukların gelişimlerini en iyi biçimde sağlamak için öğretmen, öğrencinin özelliklerini ve gereksinimlerini olabildiğince iyi bilmelidir (32).

1.4. Ders Dışı Spor Çalışmaları İle İlgili Tanımlar

Derslerin dışında düzenlenen sınıflar arası spor yarışmaları, okul takımı haftalık çalışmaları, izcilik faaliyetleri ve beden eğitimi faaliyet alanı içerisine giren her türlü

hazırlık ve halk oyunları çalışmalarına egzersiz çalışması denir (33).

Ders dışı egzersiz çalışmaları öğrencilerin boş zamanlarının değerlendirilmesi, ilgi ve yeteneklerini geliştirme olanağı sağlaması, kişilik ve yetenekleriyle ilgili özelliklerin geliştirilmesi, gazete, temsil, koro, orkestra, spor yarışmaları ders içi çalışmalarla sıkı sıkıya ilgili olan öğretmenin rehberliği ve kontrolü altında yapılan çalışmalardır (34).

Ders dışı sportif etkinlikler; (egzersiz çalışmaları) haftalık öğretim programı içerisinde yer alan derslerin dışında kalan zaman içinde belirli öğrencilerin sportif etkinlikler yolu ile eğitilmesidir (33).

Ders dışı etkinlikler olarak da adlandırılan egzersiz çalışmaları beden eğitimi derslerinin bir parçası ve devamıdır. Öğrencilerin derslerde öğrendiklerini pekiştirdikleri alandır (26).

Egzersiz faaliyetleri bireyin fiziksel, psikomotor, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişmesine katkı amacına yönelik organize edilmiş faaliyetlerdir (35).

1.4.1. Boş Zaman Faaliyeti Olarak Spor Aktiviteleri

Boş zaman faaliyeti olarak kişinin mesleki, ailevi ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, özgür iradesi ile girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini geliştirme toplum hayatına gönüllü olarak katılma gibi faaliyetlerdir (33).

Boş zaman bireyin çalışma saatleri dışında uykuda geçen zamanın, işe gidip gelme zamanının ve zorunlu gereksinimleri için harcadığı zamanın dışında kalan ve bireyin istediği gibi kullanacağı zamandır. Kısaca bireyin çalışma ve diğer görevlerinden sonra özgür olarak dinlenme, eğlenme, toplumsal başarı ya da kişisel gelişim için kullandığı bir zamandır (33).

1.4.2. Ders dışı spor faaliyetleri ile ilgili yasal düzenlemeler

21 Temmuz 1976 tarih ve 15653 sayılı Resmi Gazete ve ile yayınlanıp yürürlüğe giren yönetmelikle ders dışı 6 saatlik egzersiz çalışma programı uygulamaya sokulmuştur.

Egzersiz programı yapılırken 6 saatlik süre haftanın bütün günlerinde kutlanılabilir. En ideal planlama ikişer saatlik 3 güne göre düzenlenmektedir (36).

Okullarda beden eğitimi derslerinin dışında yapılacak beden eğitimi spor ve

izcilik çalışmalarını yürüten Öğretmenlere 4 Aralık 1983 tarih ve 18241 sayılı resmi gazete de yayınlanan ders ücretlerine ilişkin esasları belirleyen kararnamenin 26. maddesi gereğince bu çalışmaların karşılığında haftada 6 saatlik ek ders ücreti ödenmektedir (37).

1982 Anayasasının 59. maddesi "Devlet her yaştaki Türk vatandaşının beden eğitimi ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, Sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur." diyerek Türk toplumunun ihtiyacı olan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin devlet tarafından teminat altına alındığını açıkça belirtmektedir.

Egzersiz çalışmaları öğretim yılı başında hazırlanan yıllık programa göre yürütülecektir. Bu çalışmalar için ayrı bir ders defteri tutulacak yapılan çalışmaların ilgili öğretmen tarafından işlendiği bu defter, ücret tahakkukunda belge olarak değerlendirilecektir (38).

İlk ve Ortaöğretim kurumları ders dışı çalışma talimatında 26. Madde; "okullarda ders dışı izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmalarını yürüten öğretmenlere bu görevlerine karşılık aylık ve ücretle okuttukları ders sayısına bakılmaksızın okul müdürlüğünce düzenlenen ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünce onaylanan program gereği, fiilen yapacakları bu faaliyetler karşılığı haftada altı saat daha ek ders görev ücreti ödenir" şeklinde yer almaktadır (39).

Yeni yönetmeliğin önceki yönetmeliklerden farkı, çalışma süresinin okulda yıllık ders saati sayısının %8'inin geçemeyeceğinin belirtilmesi, faaliyeti yürütecek öğretmenlerin öğretim yılı basında toplanan öğretmenler kurulu tarafından belirlenmesi ve egzersiz çalışmalarına ilişkin esasların bir tabloya dönüştürülerek hangi faaliyetlerin, bu faaliyetlerin en az kaç öğrenciyle yapılacağının belirtilmesidir (40).

16.12.1998 tarih ve 23555 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1.12.1998 tarihinde yürürlüğe giren ilgili yönetmeliğin 16. maddesinde;

"Ders dışı izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları, halk oyunları ve güzel sanatlarla ilgili dallarda fiilen çalışma yaptıran yönetici ve öğretmenlere; aylık karşılığı ders, ek ders, ders niteliğinde yönetim ve ders dışı hazırlık ve planlama görevi saatine bakılmaksızın, gündüz ücreti üzerinden haftada azami 6 saat ek ders ücreti ödenir. Ancak bir ders yılında bu kapsamda ödenecek ek ders saati sayısı, okulun bir ders yılındaki toplam ders saati sayısının % 8' ini geçemez" biçimindedir (40).

Bu etkinliklerde görev alacak yönetici öğretmenlerde aranacak nitelikler, her bir etkinlik için aranacak en az öğrenci sayısı ile benzeri diğer hususlar "Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenir, etkinlik programları okul müdürlüklerince hazırlanır ve Milli Eğitim Müdürlüklerince onaylanır" denilmektedir (40).

1.4.3. Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerinin Amacı

Ders dışı çalışmalarda, toplumun ihtiyaçlarını karşılayıcı, yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve geliştirici, sorunları doğru çözümleyen, akılcı düşünebilen, tarihsel ve ulusal değerleri benimsetici ve koruyucu, sanayi ötesi toplum olmanın getireceği problemleri çözebilecek nitelikte, başarıya isteği ile dolu ve girişimci insanların yetiştirilmesini amaçlar (41).

Ders dışı egzersiz çalışmalarını sadece fiziksel hareket olarak düşünülmemelidir. Beden eğitimi ve ders dışı etkinlikler bireyin hareket tecrübeleri ile ortaya çıkardığı değişim sürecidir. Sadece bedensel gelişme ile değil, aynı zamanda da bedensel hareketler yoluyla insanın bütün eğitimi ile ilgilenir (42).

Özet olarak; beden eğitimi ve ders dışı egzersiz faaliyetlerinin amacı sadece kas, eklem ve beden sağlığı olarak düşünülemez. Ayrıca beden sağlığı yanında; kuvvetli, cesur, kesin karar verebilen, iradeli, başkalarına yardımcı, canlı, neşeli ve ruh sağlığı yerinde olup yaşama gücüne sahip iyi bir vatandaş yetiştirmektir (43).

1.4.4. Ders Dışı Faaliyetlerin Önemi

1. Genel eğitimden beklenen amaçların bir kısmı bu yolla gerçekleşir.
2. Öğrenciye kendini tanıma ve tanıtma fırsatı verir.
3. Öğrenciyi spora özendirir, spora başlamaya fırsat ve cesaret verir.
4. Ülke sporu için yetenek seçimi geliştirilmesini sağlar.
5. Çocuk ve gençlerin bedensel, sosyal ve duygusal gelişmelerine yardımcı olur.
6. Boş zamanların bu yolla değerlendirilmesini sağlar.
7. Akademik disiplin ve başarının artmasını sağlar (31).

1.4.5. Okullarda Ders Dışı Sportif Etkinlikler

Ders dışı sportif etkinlikler, haftalık öğretim programı içinde yer alan derslerin öğretimi dışında kalan zaman içinde, öğrencilerin, sportif etkinlikler yoluyla eğitimlerini devam ettirmesidir (44).

Türkiye'de okullardaki ders dışı faaliyetler, özellikle ve ağırlıklı olarak spor üzerine yoğunlaşmıştır. Beden eğitimi ve spor faaliyetleri, kişilerin bedeni, ruhi ve zihni yönlerden sağlıklı gelişmelerini sağlayan, bu alanda kazandıkları bilgi, beceri ve iyi alışkanlıklar yoluyla, dürüst, centilmen ve güzel ahlaklı olmalarında büyük rol oynayan faaliyetlerdir (45).

Dünyadaki bütün gelişmiş ülkelerin beden eğitimi ve spor yaklaşımları, eğitimin bütünlüğü içersinde sağlıklı bir toplum yetiştirmektir. Toplumumuzun birçoğunun örgün ve yaygın eğitim programlarından geçtiği ülkemizdeki her tür ve derecedeki okullarda eğitim gören yaklaşık 14 milyon öğrencinin, beden eğitimi, spor, izcilik vb. gibi faaliyetler yoluyla bedenlen, ruhen, fikren, sağlıklı, üretken, nitelikli bir toplum için eğitilmeleri, bugünkü eğitim anlayışının vazgeçilmez ilkelerinden biri olmaktadır. Özellikle en hareketli dönemi yaşayan ve sonsuz enerji ile dolu olan gençlerin, enerjilerini boşaltacak, streslerini giderecek etkinliklerin başında ders içi ve ders dışında uğraşabilecekleri en belirgin alan olarak spor görülmektedir (46).

Ders içi ve ders dışı sportif etkinlikler özellikle çocuk ve gençler için büyük önem taşır. Ruhsal açıdan da boşa akıp giden zaman çocuklara, gençlere ve dolayısıyla topluma zarar verir. Ders dışında kalan zaman iyi değerlendirilmediğinde sıkıntı yaratır (47).

Yıldız ve genç seviyesinde spora yeni başlayanlar ile yaşları ilerlemiş olanların bilimsel verilere uygun bir antrenman süreci izlenmediğinde, istenilen gelişmenin olmayacağı hepimizce bilinmektedir. Buradan hareketle, ilköğretimden başlayıp yüksek öğretimde devam edecek biçimde bu çalışmaların birer spor bilimcisi olarak beden eğitimi öğretmenleri tarafından ders dışında sürdürülmesi, ülke sporunun gelişmesi açısından beden eğitimi öğretmenlerinin önemini de ortaya koymaktadır (48).

Kitlelere sporu yaymak için kullanabileceğimiz tek alan okullarımızdır (44). Bugün amatör spor camiasının % 80'ini eğitim kurumları oluşturmaktadır (49). Öğretim kurumlarımız, okullarda beden eğitimini, spor faaliyetlerini eğitim ve öğretimin etkin bir aracı olarak yaygınlaştırırken, ülkemizin dünya genelinde spor yarışmalarında başarılı olması için de önemli bir kaynağı oluşturacaktır. Sporda dev atılım yapan ülkeler ile aramızdaki farkı kapatmak için, konuya bilinçli ve sistemli yaklaşmak gerekmektedir (50). Nitekim Kanada ve Almanya gibi sporda başarı sağlamış ülkeler, spor sistemlerini, herkese spor yaptırmak felsefesiyle okul sporları üstüne kurmuş ve

okul sporlarında elit sporcuları yetiştirerek, bugünkü başarıyı elde etmişlerdir (51). Sporcu piramidinin tabanı da tamamen okullarımız bünyesi içersindedir. Temel spor bilgilerinin verilmesi, üstün yetenekli sporcuların tespit edilmesi bu kurumlarımızda gerçekleşecektir. Bu da okullarımızda uygun bir spor ortamının oluşturulmasıyla mümkün olacaktır. Burada asıl amaç, “elit sporcu yetiştirmek” değil, “elit sporcu için geniş tabanlar oluşturmak; sağlıklı bir toplumun sağlıklı, mutlu, yapıcı, yaratıcı çalışkan bireylerini yetiştirmek için atılımı yüksek düzeyde tutmak” olmalıdır (46).

1.4.6. Ders Dışı Faaliyetlerde Okullara Düşen Görevler

Çok geniş bir uygulama alanı olan ders dışı faaliyetlerin okulun bünyesi içerisinde gerektiği gibi yürütülmesi için okul müdürlerine ve beden eğitimi öğretmenlerine düşen görevler vardır. Buna göre; ortaöğretim ve ilköğretim kurumlarının tümünde ilgili yönetmeliğe uygun bir spor kolu kurulacaktır. Okulların eğitim öğretime başlamasıyla birlikte her okulda sınıf spor temsilcileri ve branş kaptanları seçilecek, yapılacak temsilciler kurulu toplantısında yönetim kurulu belirlenecektir. Yönetim kurulu temsilciler kurulunun görüşlerini de dikkate alarak, spor kolunun yıllık çalışma programını ve bütçe taslağını hazırlayacaktır. Okul Müdürlüğü'nce onaylanan bu program ve bütçe taslağı derhal uygulamaya sokulacaktır. Bütün bu çalışmalar bu program ve yönetmelik çerçevesinde sürdürülecektir. Spor kolu faaliyet programında sınıflar arası yarışmalara öncelikle yer verilecektir. Ayrıca okullar arası spor faaliyetleri de programlanacaktır (31).

1.4.7. Okullarda Ders Dışı Faaliyetlerin Rekreasyon Eğitimi Açısından

Önemi

Okuldaki ders dışı uygulamalar, sınıf içi öğretimini tamamlayan en kuvvetli etmenlerdir. Ders dışı rekreasyon etkinliklerinin, okuldaki öğretmeni destekleyen paralel okulun oluşturduğunu belirtmekte ve öğretmeni kara tahta, kitaplar ve takrir yoluyla öğrencilere verdiği bilgi ve öğrencilerde yarattığı zeka, kültür ve anlayış standartları, bilgi deryasının ancak küçük bir adacığında ibarettir. Oysa ders dışında spor gibi etkinliklerin öğrenciler üzerinde yarattığı etki ayrı bir önem taşır. (52).

Okulda, ders dışı etkinliklerin planlı, programlı, etkin ve denetimli uygulanması, öğrencilerin sadece ders kitaplarına giren bilgilerle yaşamaya atılmalarını önleyecek,

girişim yeteneklerini arttıracak, görüşlerini özgürce ortaya koyabilecek beceriler elde etmelerini, topluluk bilinçlerinin, sorumluluk duygularını ve liderlik yeteneklerinin gelişmesi ve rekreasyon eğitimi kazandırmaları bakımından önem taşımaktadır (53).

Okullarda; öncelikle beden eğitimi öğretmenlerinin, spor branşlarına doğru öğrencileri yönlendirmeleriyle rekreasyon uygulamaları başlatılmaktadır. Bu çalışmalar daha sonra okul içinde ve sınıflar arası veya çeşitli oluşturulan grupların kendi aralarında yaptığı sportif yarışma organizasyonları ile devam ettirilmektedir. Burada okul yönetiminin desteği söz konusudur.

Organizasyonlar ilçe veya il bazında, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Gençlik Spor İl Müdürlüğü' nün desteğince devam ettirilmeli ve sonra Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğunda ve Gençlik Spor Genel Müdürlüğü' nün desteğince bölge veya Türkiye çapında ders dışı organizasyonlara gidilmelidir (53).

1.4.8. Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerinde Dikkat Edilecek Noktalar

Spor, yetişmekte olan nesillerin temel ögesi olan gençlere fikren ve bedenlen sağlık kazandıran bir faaliyet olarak kabul edilmektedir (54). Henüz çocukluk ve gençlik devresinde olan, çeşitli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanma çağında bulunan her derecedeki okullardaki öğrencilerin çağımız şartlarına uygun şekilde eğitilmeleri mümkün değildir. Bu bakımdan okullarda, ders dışı egzersiz faaliyetlerine büyük önem ve ağırlık verilmeli, bu faaliyetler dersin devamı bölünmez bir bütünü olarak düşünülmesi ve değerlendirilmelidir (55).

Bu amaç doğrultusunda aşağıda sıralanan ilkelere dikkat edilmelidir;

1- Araç, gereç, alan ve tesislerden bütün öğrenciler yararlandırılmalı, çalışmalar buna göre düzenlenmelidir.

2-Her sınıf veya grup öğrencilerine gün, saat ve çalışacakları spor dalı belirtilerek haftalık, aylık ve yıllık programlar yapılmalıdır.

3-Öğrencilerin ders dışı faaliyetleri de izlenerek değerlendirmelerinde dikkate alınmalıdır.

4-Ders dışı faaliyetlerde görevler demokratik olarak dağıtılmalı, öğrencilerin kendi kendilerini yönetmelerine, denetlemelerine öncelik verilmelidir. Böylece karşılıklı görev ve sorumluluk duygularının gelişmelerine olanak hazırlanmalıdır.

5-Ders dışı faaliyete yeni başlayan öğrencileri gözleyip, branşlara yönelik

küçük denemeler yapıp, öğrencinin ilgi ve yeteneğine uygun spor dalını bulmasında yönlendirici ve yardımcı olunmalıdır.

6-Okul içindeki çalışmalar öğrencinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine özendirilmesi, kendilerini deneme ve tanıma açısından yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bütün öğrencilere ders dışı faaliyetlere katılma fırsatı tanıyan sınıflar arası karşılaşmalara ağırlık verilmeli, fırsat eşitliği ilkesi zedelenmemelidir. Tabana yayılan bu faaliyetlerde başarılı öğrenciler okul takımlarına alınarak değerlendirilmelidirler.

7-Ders dışı egzersiz çalışmalarında okulun diğer öğretmenlerinden ve çevredeki uzman kişilerden yararlanılmalıdır. Ancak öğretmen olmayan uzman kişilerin seçiminde çok titiz davranılmalı, öğrencileri olumsuz yönde etkileyen davranış ve alışkanlıkları görülen kişiler derhal uzaklaştırılmalıdır.

8-Öğrencilerin, okulun bünyesi dışındaki diğer kuruluşlar tarafından seviyelerine uygun olarak düzenleyecekleri spor gelişim çalışmalarına yönlendirilmelerine önem verilmelidir.

9-Okulun bulunduğu çevrede yapılabilecek spor dallarının temel eğitim ve öğretimi engellemeyecek şekilde çevre imkanları da kullanmak sureti ile derslerde veya ders dışı çalışmalarda ele alınmalıdır (Tennis, kayak, yüzme, doğa yürüyüşleri gibi).

Çok geniş bir uygulama alanı olan ders dışı faaliyetlerinin düzenli ve sistemli bir şekilde yürütülebilmesi için okul müdürlerine ve beden eğitimi öğretmenlerine bir dizi görevler düşmektedir. Okullarımızda bu faaliyetlerin düzenli ve sistemli bir şekilde yürütülebilmesi için Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanarak yürürlüğe konan "Okul Spor Kolları Yönetmeliği"nde gerekli bütün hususlar metodik bir şekilde açıklanmıştır (55).

1.4.9. 14 -16 Yaş Grubunun Gelişim Özellikleri

Özellikle erkek çocuklar için hızlı büyüme ve gelişme dönemidir. Bu dönemin başında kızlar, erkeklere oranla daha gelişkindir. Dönem sonunda erkekler, boy ve ağırlık olarak kızları geçer, bundan böyle bu fark kapanmaz. Kızlar gelişimini tamamlamak üzeredir. Vücut bölümleri arasında denge kurulmaya başlanmıştır. Dış

görünümün tersine, yeterince güçlü ve dayanıklı değildir. Bedensel gelişimlerine ilişkin endişe ve huzursuzlukları sürer. Vücut güzelliği ve çekiciliği sosyal bir değer taşır (56).

Genellikle huysuz ve hayalperesttir. Belleği güçlüdür. Toplum kurallarına uymaya özen gösterir. Kişilik gelişimi devam eder. Bu yaş grubunda bireysel farklılıklar çok fazladır. Arkadaşlar arasında birlik ve koruma duygusu güçlüdür. Ahlak değerlerine saygılıdır (56).

Erkeklerde, koltuk altı kıllanması, ses kalınlaşması, üst dudakta tüylenme görülürken, kızlarda koltuk altı tüylenme, ortalama olarak 13 yaştan sonra da adet görme başlar. Kızların yıllık gelişimi devamlı azalır. 16 yaşın sonunda durur. Bazı kişilerde bu gelişim 14 yaşın sonunda tamamlanır. Erkeklerin buluğ çağı gelişimi hızlanması, özellikle fiziksel yönden belirginleşir. 16 yaştan başlayarak, erkeklerin yıllık ortalama büyüme oranları düşmeye başlar. Ancak gelişim henüz tamamlanmamıştır. Bununla birlikte cinse özgü fiziksel farklılaşma belirginleşmiştir (57).

Büyüme hızlanmadan önce, kızlar ile erkeklerin iskelet sistemleri eşittir. Daha sonraları kızların pelvis ve kalçaları gelişirken, erkeklerin omuzları genişler, kolları uzar. Kalçaların genişlemesi nedeni ile bazı kızlar, koşarken topukları ileri atarlar. Kemik büyümesi üzerine etki yapan sürekli fiziksel stresler, 12 yaşındakilerde topuk, 16 yaşındakilerde sırt ağrılarına neden olur (57).

Kendi akranlarına göre, erken olgunlaşanlar daha kuvvetlidir. Büyüme ile kızlar yağ kazanmaya, erkekler ise yağ kaybetmeye başlarlar (57).

Bu dönemdeki ilgi ve ihtiyaçlar;

İyi beslenmek ve dinlenmek, güçlü ve zengin olmak, karşı cinsten arkadaş edinmek ve dans etmek isteğindedir. Kız - erkek birlikte etkinliklere heveslidir. Serüvenlere ilgi duyar ve uygulamaya fırsat arar.

Anne ve babanın hoşgörüsünü, korunduğunu, kendisine değer verildiğini görmek ister. İnanırcılığı ve bilimsel değeri olmayan öğütler vermekten kaçınılmalıdır. Özgür olma, aile otoritesinden kurtulma çabasıdadır. Kendisine uygun ve tek arkadaş seçmek ister. Başarısını gösterebileceği fırsatlar verilmelidir. Cesaret isteyen etkinliklerde koruyucu önlemler alınmalıdır (58).

Bu yaş grubu beden eğitimi uygulamaları;

Takım oyunları ve yarışmalar düzenlenmeli, kız-erkek karma takım oyunlarına yer verilmelidir. Beceriklilik, hareketlilik, çabukluk ve seviyeye uygun kuvvet ve dayanıklılık alıştırmaları yaptırılmalı ve halk oyunları, danslar, gezi ve izcilik etkinliklerine yer verilmelidir (32).

Spor dallarında tekniğe son biçim verilerek, hareketlerde akıcılık sağlanmalı ve iyi duruş alışkanlığı kazandırılmalıdır. Ara dinlenmeli olarak çalışmaların süresi 50-60 dakikayı geçmemelidir. Özel ilgileri göz önüne alınmakla birlikte, çok yönlü gelişmeleri sağlanmalı, sık sık sağlık denetimi yapılmalıdır (50).

1.4.10. 17 - 18 Yaş Grubu Gelişim Özellikleri

Kızlar gelişimini tamamlamış, erkeklerde vücut bölümleri arasında denge kurulmuştur. Kalbin gelişimi damarlara göre daha yavaş seyreder. Uzun süreli ve aşırı yüklenmelerde yorulma olur. Sinir, kas, eklem koordinasyonu sağlanmış, dikkat süreleri uzamıştır (56).

Aşırı büyümeden dolayı, çekinme ve üzülme söz konusu olabilir. Yetişkinliğe özgü cinsel gelişim sürer. Kızlar erkeklerden 1-2 yıl öndedir. Olayları yorumlama ve yargılama yeteneği gelişmektedir (56).

Objektif davranmaya değer verir, grup içerisinde uyumlu olmaya özen gösterir, görev ve sorumluluk yüklenir. Kendisini ve ailesini ilgilendiren konularda karar verebilir. Özel yetenekleri ise ortaya çıkmaya başlamıştır (56).

Bu dönemdeki ilgi ve ihtiyaçlar;

Erkekler güçlü, kızlar çekici ve güzel görünme eğilimindedir. Spor yarışmalarında derece almaya özenir ve hareketlidir. İyi dinlenmesi ve beslenmesi gerekir. Karşı cinse ilgi üst düzeydedir. Kız-erkek karma etkinliklerden hoşlanır. İlgi alanlarını geniş tutmaya ve bu alanda etkili olmaya özen gösterir. Büyük gibi davranmayı ve özgün olmayı ister. Beden eğitimi ve spor alanında teknik ve taktik ayrıntılara girer. İyi sporcuları örnek alır, onlara ulaşmaya çalışır (56).

Bu yaş grubu beden eğitimi uygulamaları;

Takım oyunlarında ve spor alıştırmalarında teknik ve taktik ayrıntılara, karma ritmik etkinlikler, halk oyunları, dans ve izcilik uygulamalarına yer verilmelidir. Yaratıcılığı desteklenmeli, verimliliğin süreklilik sağlayabilmesi için gerekli açıklama yapılmalıdır. Beceriklilik, hareketlilik, çabukluk ve hız alıştırmaları üst düzeyde

yapılabilir. Kuvvet ve dayanıklılık alıştırılmaları, erkeklerde tam yüklenme ile yapılmamalıdır (32).

Çocuk ve gençlerin kaldırabildikleri ağırlık açısından yapılan gözlemlerde; 8-9 yaşlarındaki çocuklar, ortalama olarak kendi vücut ağırlıklarının 1/3'ünü tek kolla kaldırıp birkaç adım atabilirken, bu değer 12-13 yaşında iki katına, 16 yaşında gencin vücut ağırlığına yükselmiştir. Bu nedenle kas kütle, kuvvet, güç ve süratle dayalı sporlarda gelişim yaşa bağlı olarak yavaş olmaktadır. Bu sporlarda çocukları gereğinden fazla zorlayarak erken başarı sağlama eğilimi, çocuğun normal büyüme ve gelişmesini etkileyebilecek, sağlığını tehlikeye atacaktır (59).

Cinsiyetler arasındaki farklılık 14-17 yaşları arasında çok büyüktür. 14 yaşındaki bir kız çocuğunun olgunluk dönemi kuvvetinin %75'ini kazanmış olduğu görülürken, aynı yaştaki erkek çocuğun kendi olgunluk çağı kuvvetinin ancak %60'ına erişebildiği belirlenmiştir. Erkekler kuvvette en büyük gelişim hızına 13-15 yaşları arasında erişmektedir. 11 yaşında ise en düşük orandadır. Aynı yaştaki kızlarda ise en yüksek düzeydedir (60).

1.4.11. Sportif Etkinliklerin Organik Gelişmeye Katkıları

Organik gelişmeye katkıda bulunmak, sadece beden eğitimi ve spora özgü bir amaçtır. Beden eğitimi ve spor, insan organik sistemin daha iyi gelişebilmesi için olanak sağlar (61).

Organizmanın kalıtımsal güçlenmesi hareket sonucu kas ve kemik sistemlerinin ve iç organların sağlık ve dayanıklılık kazanarak gelişmesidir (55).

Bireyin bedensel gelişiminde görülen bozukluklar, dengesizlikler yada gerilemeler davranışlarını da etkisi altına alır. Bu da bedensel gelişimle davranışların arasında sıkı bir bağ olduğunu gösterir (32).

Bedensel etkinlikler, kemik özgül ağırlığını ve bağ dokuların esnekliğini arttırarak bunların baskı ve gerginliklere karşı direncini çoğaltır. En fazla etki becerilerin gelişmesi, kassal harekette verimlilik ve ekonominin artması dolayısıyla kassal güç ve dayanıklılığın artmasında görülür. Bütün bu gelişmelerle olumlu bir organik gelişme ve iyi sağlığa sahip olunur. İnsan sağlığını tehdit eden fazla kiloların atılmasına ve ideal kiloya ulaşmayı sağlar. Sakatlıkları ve özellikle kalp ve damar sisteminde görülebilecek rahatsızlıkları önlemesi ve onları iyileştirmesi bakımından

sportif etkinliklerin önemi tartışılmaz (61).

1.4.12. Sportif Etkinliklerin Psiko-Motor Gelişimine Katkıları

Psiko-motor gelişme, beden eğitimi ve spora yöneliktir. Sinir, kas sistemleri koordinasyonu ve kassal eğitim sonucunda yeteneklerin ve motorsal becerilerin gelişmesidir. Bu gelişim sonucunda çocuk, daha zarif, kolay ve verimli bir biçimde hareket eder. Psiko-motor gelişim, özel olarak çeşitli spor becerileri, dans ve cimnastik hareketleri ile ilgilidir. Bu hareketler spor çeşidine göre özel becerilerdir. Sportif beceriler özel olmakla birlikte branşa özgü becerilerdir. Sportif beceriler, beden eğitimi programının temelini oluştururlar. Çünkü bu beceriler, beden eğitimi programının temelini oluşturulur. Çünkü bu beceriler araç olup, amaç kişinin bir bütün olarak gelişmesini sağlamaktır (61).

1.4.13. Sportif Etkinliklerin Zihinsel Gelişime Etkileri

Etkinlikler yoluyla, özellikle ilkokulda yaparak öğrenme sonucunda, öğrenme için gerekli algılama, düşünce ve akıl yürütme, kıyaslama, yorum yapabilme, bilgi kavrama ve saklama gibi temel kavramların gelişmesidir. Çevre koşullarının, bireyin zihinsel güçlerinin tam olarak gelişmesi için bu çevre koşullarının iyi düzenlenmesi gerekir (32).

Bu etkinlikler zihinsel gelişime katkıda bulunması açısından birkaç alanı kapsar. Psiko-motor beceriler, öğrencinin zihni ile kasları arasında bir koordinasyon kurmayı düşünmesini gerektirir. Beceri öğrenmek otomatik olmayıp, zihnin uyanık ve hazır olmasını ayrıca, gücü gerektirir. Düşünme sadece hareket becerilerini öğrenmekle ilgili olmayıp aynı zamanda becerilerin öğrenilmesinde gerekli bilgileri de kapsar. Ayrıca öğrenciler sportif etkinlikler yoluyla kendilerinin sınırlı ve güçlü yönlerini daha iyi tanırlar (32).

1.4.14. Sportif Etkinliklerin Ruhsal ve Sosyal Gelişime Katkıları

Sosyal bir yapıya sahip olma, çevre edinme ve bireyin kendini gerçekleştirmesidir. Okul sosyal bir kurum olduğuna göre sportif faaliyetlerle öğrencinin çevresi, sosyal bir yapı kazanacak, öğrencinin kendini gerçekleştirmesine olanak sağlanacaktır. Etkinlikler sırasında öğrenciler, birlikte çalışmaya teşvik edilirler,

sportif etkinlikler öğrencilerin birbirleriyle ilişki içerisinde olmalarını sağlayarak arkadaşlıkların gelişmesine katkıda bulunur. Takım arkadaşlarıyla işbirliği yaparak, birlikte çalışabilme yeteneği kazanır. Sportif etkinlikler, öğrencilerin demokratik bir ortamda sosyal sorumluluklar almasına katkıda bulunur. Sportif etkinlikler liderlik eğitimi için iyi bir fırsattır. Bu etkinlikler öğrencilere yalnızca liderlik vasıflarını kazandırmayıp aynı zamanda iyi bir yarışmacı olmak, başkalarıyla iş birliği yapabilmek ve en önemlisi iyi bir izleyici olabilme yeteneği kazandırır. Bütün bunların yanında sportif etkinlikler ahlak ve kişiliğin gelişmesine de yardımcı olur (32).

Ortaöğretimdeki Beden eğitimi ve Spor programı sonucunda, öğrencilerin kazanmış olması gereken bilgi, beceri ve davranışlar, en azından şunlar olmalıdır; iyi bir beden eğitimi ve spor programından geçmiş öğrenci her şeyden önce, davranışlarıyla toplumun beklentilerine uyum gösterebilir. Kendi sağlık ve kondisyonu hakkında bilgili ve bu niteliklerin sportif etkinlikler yolu ile geliştirilmesini bilir. Takım arkadaşları ve rakiplerine karşı nazik, doğru, dürüst, güvenilir ve kurallara uygun bir kişilik sahibidir. Kısaca; davranışlarıyla beden eğitimi ve sporun amaçları sonucunda gerçekleşmesi beklenen tüm niteliklere sahiptir.

Bu gelişmelerin sağlanabilmesi için ortaöğretimde hazırlanacak "Beden Eğitimi ve Spor Programları"nda öğrencilerin büyüme ve gelişme özellikleri dikkate alınmalıdır. Etkinlikler, öğrencilerin yaş seviyesi ve bedensel, zihinsel, sosyal ve ruhsal gelişmeleri göz önüne alınarak seçilmelidir. Aksi halde" Beden Eğitimi ve Spor" amacına istenilen düzeyde ulaşamaz (32).

1.4.15. Sportif Faaliyetlere Katılımı Etkileyen Faktörler

Okullardaki ders dışı sportif faaliyetlerin oluşturulmasına ve uygulamalarına engel teşkil eden bazı faktörler vardır. Bunlar sırasıyla inceleyelim:

1.4.15.1 Öğretmenlerin Bilgi Düzeyleri

Öğretmenlerin, yeterli bilgiye sahip olmamaları, görevlerini benimsememeleri ve ders yüklerinin fazla olması öğrencilerin bu etkinliklere katılımını etkileyen faktörler arasındadır. Öğretmenler, öğrencilerin boş zamanlarını, nasıl değerlendirebileceklerini, bunun kendileri ve toplum için ne gibi yararlar sağlayabileceği hususlarını anlatmalıdırlar.

Öğretmenlerin bunları uygulamaya sokamamalarındaki nedenlerden biri yeterli eğitim almamış olmalarındadır. Bu sorunun ortadan kalkması için öncelikle öğretmenlere hizmet öncesi eğitim verilmelidir. Bu eğitimde boş zamanların birey ve toplum açısından önemi, yararları, bilgi ve uygulamalarına yer verilmelidir (62).

1.4.15.2. Okulun İlgisi ve Kapasitesi

Okulun fiziki kapasitesinin yetersiz olması veya ders dışı etkinliklere uygun olmaması, ders dışı etkinliklerin çeşidi öğrencilerin görüşlerine sunulmadan belirlenmesi, yapılacak çalışmanın verimini etkilemektedir. Okulun olanaklarının göz önüne alınması gerekir. Okul tarafından öğrencilerin boş zamanlarının iyi bilinmesi gerekir. Gerekirse, öğrencilere haftalık ders programlarında yapılacak düzenlemelerle ders dışı etkinlikler için boş zamanlar bırakılmalıdır. Okullarda ders dışı etkinlikler; daha çok okul sınırları ve olanakları içerisinde hapsedilmektedir. Oysa ki; okullar, toplumla iç içedir. Okullar çevrenin ilgisini ve desteğini etkinlikler için kullanma yollarını araştırmalıdır. Çevredeki spor salonlarını, tesislerinin ne düzeyde olduğunu belirleyerek bunları değerlendirmeye çalışmalıdır (62).

1.4.15.3. Cinsiyet ve Yerleşim

Kızların sportif faaliyetlere daha az katılmalarının en önemli nedeni, içinde yaşadığımız toplumda kadının konumu ve rolünü belirleyen kültür değerleridir. Gerek aile içi, gerekse okullaşma sistemi içinde önemli bir faktör olmaktadır Erkekler kızlara oranla daha çok etkinliklere katılmaktadır.

Ailenin yerleşim birimlerine göre bu etkinliklere katılım incelendiğinde, bucak-köy doğumlu kız öğrencilerin hiçbirinin katılmadıklarını görmek mümkündür. Bunlar arasından 1 veya 2 kişinin haftada 1 kez sporla uğraştığını görebiliriz. Erkekler ise bu etkinliklere katılma alışkanlığı, kent kökenliler arasında daha yaygınken, kırsal kökenli ve ailesi bucak-köyde oturan erkek öğrencilerin etkinliklere pek fazla katılmadıkları görülmektedirler (62).

1.4.15.4. Ailenin Kültürel Yapısı ve Ekonomik Düzeyi

Ailenin bu faaliyetleri hoş görmeyecek bir yapıda olması öğrencilerin bu etkinliklere katılımını engellemektedir. Ayrıca maddi durumu düşük olan ailelerde

çocuklarına yeterli olanak sağlayamazlar. Öğrencinin ailesi tarafından yönlendirilmesi gerekir. Veliler çocuklarına verilen bu etkinliklerle ilgili araştırmalar yapıp, ders dışı sportif faaliyetlerin her aşamasında çocuklarını izleyebilme imkanına sahip olmalıdırlar. Velilere kol yönetimlerinde ve organizasyonlarda da görev verilmelidir. Bu, velinin bilinçlenmesine, ilgi ve desteğinin okula yönelmesini sağlayacaktır (45).

Spor yaşantısı olmamış aile zaman iãerisinde çocuklarından bu etkinliklerde başarılı olamayacağının beklentisi iãine girerler ve onları bu doğrultuda umutsuzca cesaretlendirirler. Veya tam tersi, sporcu bir aileden olan çocuklar, kendisini kanıtlamak istercesine bir davranış iãine girebilirler (62).

Çocuklar davranışlarını geliştirirken, ailelerinden etkilenirler ve çevresel faktörlerin etkisinde kalırlar. Bu yüzden ailelerin çocuklarına uygun olan sporları belirlemede ve özellikle kazanma ve kaybetme hakkındaki uygun yorumları yapmada çocuklarına yardımcı olmaları önemlidir (62).

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma; ortaöğretim kurumlarında ders dışı okul spor faaliyetlerinin mevcut durumunun araştırılması ve sorunlara çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır.

2.2. Evren ve Örneklem

Mersin ili merkezinde bulunan ortaöğretim kumlarında toplam 18.489 öğrenci eğitim görmektedir. Bunun, 8.997'si kız, 9.492'si erkek öğrencidir. Ders dışı okul spor yarışmalarına katılan öğrenci sayısı ise, 2.028'dir. Bunun, 598'i kız, 1430'u erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini 456 kız, 1417 erkek olmak üzere toplam 1873 ders dışı okul spor yarışmalarına katılan öğrencilerden oluşmaktadır. (Mersin Milli Eğitim OBESİ Şubesi). Örneklem grubu, evrenin %92.4'ünü oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma için gerekli veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen 15 maddelik “Ders Dışı Okul Spor Yarışmalarına Öğrencilerin Katılımı ve Sorunları Anket Formu” kullanılmıştır (Ek: 1). Anket öğrencilerin cinsiyeti, sınıfını belirlemeye yönelik sorularla başlayarak, öğrencilerin okullarda katıldıkları ders dışı sportif yarışmalara yönelik çalışmaları ve sorunları belirlemeyi amaçlayan sorularla devam etmektedir. Anket formunun sonunda ise, öğrencilere bu faaliyetlerin daha verimli nasıl yürütülebileceğine ilişkin bir soru yer almıştır.

Hazırlanan anket formunun işlerliği ve anlaşılabilirliği için 50 öğrenciye ön uygulama yapılmış, anlaşılmayan ve tekrar içeren sorular yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca; yedi beden eğitimi öğretmeni ve ölçme alanında uzman bir kişiye başvurulmuş ve anket formu uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama aracının uygulanması için gerekli izin Milli Eğitim Bakanlığı ve Mersin Valiliği'nden alınmıştır (Ek: 2). Okullar arası sportif müsabakaları düzenleyen 8

kişilik Milli Eğitim Müdürlüğü İl Lig Heyeti ile de çalışılarak öğrencilere anket formu uygulanmıştır.

Uygulamanın başlangıcında öğrencilere çalışmanın amacı anlatılmıştır. Anketin cevaplandırılması sırasında maçlardan önce anketin cevaplanması istenmiştir. Cevaplamayı unuttukları yerler hatırlatılmıştır.

Ayrıca anket formları uygulandıktan sonra yeniden gözden geçirilerek değerlendirmeye alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistikler (frekans ve yüzde) ile yüzde değerler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin “ χ^2 ” testi kullanılmış, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada belirlenen hipotezlere yönelik toplanan verilerin istatistik analizleri sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Ailenin spor yapma üzerine tutumlarının cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ailenin spor yapma üzerine tutumlarının cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
İlgisiz	199	43.6	618	43.6	817	43.6
Destekliyor	75	16.4	561	39.6	636	28.2
Desteklemiyor	182	39.9	238	16.8	420	28.2
Toplam	456	24.3	1417	75.7	1873	100

$\chi^2=0.034$; SD=2 ; P>0.05

Ailenin, spor yapma üzerine destekleri her iki cinsiyette de benzer oranda bulunmuştur. Bu sonuca göre, ailelerin bu konuda cinsiyete bağlı olmaksızın bir tutum sergilediklerini söyleyebiliriz. İlgisiz aileler %43.6 ile en fazla, destekleyenler ve desteklemiyor diyenler %28.2 oranında gözlenmiştir.

Öğrencilerin katıldığı spor branşının cinsiyete göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin katıldığı spor branşının cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Futbol	-	-	573	40.4	573	30.6
Basketbol	96	21.1	256	18.1	352	18.8
Voleybol	240	52.6	40	2.8	280	14.9
Karate, Judo...	-	-	247	17.4	247	13.2
Hentbol	56	12.3	112	7.9	168	9
Cimnastik	30	6.6	109	7.7	139	7.4
Atletizm	34	7.5	80	5.6	114	6.1
Toplam	456	24.3	1417	75.7	1873	100

$\chi^2=847.8$; SD=6 ; P<0.01

Öğrencilerin katıldığı spor faaliyeti, cinsiyete göre değişim göstermektedir (P=0.0001). Tablo 2 incelendiğinde; bu ilişkinin futbol, voleybol ve karate-judo branşlarından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bir başka ifadeyle, futbol ve karate-judo erkeklerde, voleybol ise bayanlarda daha sık tercih edilen branş durumundadır. Spor branşlarının cinsiyete göre dağılımı istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur (P <0.01).

Spor faaliyetini tercih nedenleri ile cinsiyet arasındaki ilişki Tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin katıldığı spor faaliyetlerini tercih etme nedenlerinin cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Amatörce uğraş	333	73	676	47.7	1009	18.3
Sağlıklı bir yaşam	312	68.4	626	44.2	938	17.1
Sporu meslek olarak seçmek	123	27	737	52	860	15.6
Şöhret	67	14.7	681	48.1	748	13.5
Üniversitede bu bölümü okumak	99	21.7	645	45.5	744	13.5
Sosyal çevreyi genişletmek	218	47.8	454	32	672	12.3
Boş zamanları değerlendirmek	182	39.9	348	24.6	530	9.7
Toplam	1334	24.3	4167	75.7	5501	100

Not: Birden çok madde işaretlendiği için yüzdeler; Kadın n=456, Erkek n=1417 ve Toplam N: 1873 üzerinden alınmıştır.

Spor faaliyetini tercih nedeni olarak “Üniversitede bu bölümü okumak”, “Sporu meslek olarak seçmek” ve “şöhret için” seçeneklerine evet diyenlerin oranı erkeklerde anlamlı düzeyde yüksek bulunmasına karşın diğer seçeneklere evet cevabını verenler, kızlarda daha yüksek oranda gözlenmiştir.

Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılım süresince derslerde meydana gelen değişimin cinsiyet arasındaki dağılım Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılım süresince derslerde meydana gelen değişimin cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Değişim olmadı	313	68.6	970	68.5	1283	68.5
Başarım arttı	119	26.1	373	26.3	492	26.3
Başarısızlığım arttı	24	5.3	74	5.2	98	5.2
Toplam	456	24.3	1417	75.7	1873	100

$\chi^2=0.01$; SD=2 ; P > 0.05

Ders dışı okul spor yarışmalarına katılım süresince derslerde meydana gelen değişme her iki cinsiyette de benzer oranlarda gözlenmiştir (Tablo 4). Bu sonuca göre başarının değişim yönünün cinsiyetten etkilenmediğini söyleyebiliriz (P=0.995). Her iki cinsiyette de “değişim olmadı” diyenler en yüksek oranda, “başarısızlığım arttı” diyenler ise en düşük orandadır. Bu dağılım istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır.

“Ders dışı okul spor yarışmalarına katılmanızdan dolayı eğitiminizle ilgili ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz” sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Ders dışı okul spor yarışmalarına katılımdan dolayı eğitim ile ilgili karşılaşılan sorunların cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Sorunla karşılaşmıyorum	226	50.1	709	50	935	50
İdareciler ilgisiz	89	19.1	271	19.1	360	19.1
Ders notlarını alamıyorum	44	9.6	137	9.7	181	9.7
Ödevlerimi yapamıyorum	44	9.6	137	9.7	181	9.7
Öğretmenler ilgisiz	36	7.9	108	7.6	144	7.7
Derslerime devam edemiyorum	17	3.7	55	3.9	72	3.8
Toplam	456	24.3	1417	75.7	1873	100

Not: Birden çok madde işaretlendiği için yüzdeler; Kadın n=456, Erkek n=1417 ve Toplam N: 1873 üzerinden alınmıştır.

En sık “Sorunla karşılaşmıyorum” %50, “İdareciler ilgisiz” %19.1 oranlarında gözlenmiştir. Tablo incelendiğinde her bir maddeye evet cevabı verenlerin oranının her iki cinsiyette de benzer olduğu görülmüştür. Bu durumda her bir sorunun kız ve erkek öğrencilerde benzer sıklıkta ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

“Spor yaptığınızda kendinizi nasıl hissediyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. “Spor yaptığınızda kendinizi nasıl hissediyorsunuz” sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Mutlu hissediyorum	365	80	1124	79.3	1489	34.4
Arkadaşlarıma daha yakın oluyorum	303	66.4	946	66.8	1249	29.6
Daha neşeli oluyorum	187	41	581	41	768	18.6
Kendimi daha iyi hissediyorum	163	35.7	510	36	673	17.4
Toplam	1018	24.3	3161	75.7	4179	100

Not: Birden çok madde işaretlendiği için yüzdeler; Kadın n=456, Erkek n=1417 ve Toplam N: 1873 üzerinden alınmıştır.

“Mutlu hissediyorum” (%34.4), “Arkadaşlarıma daha yakın oluyorum” (%29.6), “Daha neşeli oluyorum” (%18.6), “Ruhem rahatlıyorum” (%17.4) maddelerine evet cevabı verenlerin oranının her iki cinsiyette de benzer olduğu görülmüştür. Her bir seçenek için verilen cevapların kız ve erkek öğrencilerde benzer sıklıkta ortaya çıktığı görülmektedir.

Çalışmaya katılanlara yöneltilen “Spor yaptığınızda kendinizi fiziksel olarak nasıl hissediyorsunuz” sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. “Spor yaptığımızda kendinizi fiziksel olarak nasıl hissediyorsunuz” sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Sağlıklı, zinde ve formda hissediyorum	353	77.4	1107	78.1	1460	49.6
Terleyince rahatladığımı hissediyorum	308	67.5	965	68.1	1273	43.8
Yorgun hissediyorum	24	5.3	70	4.9	94	3.3
Kilo veriyorum	24	5.3	70	4.9	94	3.3
Toplam	709	24.3	2212	75.7	2921	100

Not: Birden çok madde işaretlendiği için yüzdeler; Kadın n=456, Erkek n=1417 ve Toplam N: 1873 üzerinden alınmıştır.

Verilen cevaplar açısından cinsiyetler arasında anlamlı farka rastlanmamıştır. Her iki cinsiyette de “Sağlıklı, zinde ve formda” (%49.6) diyenler en yüksek oranda gözlenmesine karşılık “Ağrılarım oluyor” diyen hiçbir bireye rastlanmamıştır.

“Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımızı teşvik eden kişiler kimlerdir” sorusuna verilen cevaplar Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımı teşvik eden kişilerin öğrenci cinsiyetine göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Beden eğitimi öğretmeni	251	55.2	792	55.4	1043	55.3
Arkadaşlar	108	23.7	304	21.2	412	22.1
Aile	77	16.7	248	18.4	325	17.8
Diğer ders öğretmenleri	12	2.6	41	2.8	53	2.7
Okul yöneticileri	8	1.8	32	2.2	40	2.1
Toplam	456	24.3	1417	75.7	1873	100

Not: Birden çok madde işaretlendiği için yüzdeler; Kadın n=456, Erkek n=1417 ve Toplam N: 1873 üzerinden alınmıştır.

Verilen cevaplar açısından erkek ve kız öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Her iki cinsiyette de beden eğitimi öğretmeni seçeneğini işaretleyenler

(%55.3) en yüksek oranda bulunurken, okul yöneticileri (%2.1) ve diğer ders öğretmenleri (%2.7) seçeneklerini işaretleyenler en düşük oranda gözlenmiştir.

Öğrencilerin katıldığı ders dışı okul spor faaliyet branşları ile baba mesleği arasındaki dağılım Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin katıldığı ders dışı okul spor faaliyet branşının baba mesleğine göre dağılımı

	İşsiz		Memur ve Emekli		İşçi ve Emekli		Serbest Meslek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Futbol	16	25.8	248	29.1	189	30.6	120	34.4	573	30.5
Basketbol	16	25.8	174	20.6	108	17.5	54	15.5	352	18.7
Voleybol	6	9.7	103	12.2	103	16.7	68	19.5	280	14.9
Hentbol	10	16.1	86	10.2	52	8.4	20	5.7	168	8.9
Karate, Judo...	1	1.6	64	7.6	43	7	31	8.9	139	7.4
Atletizm	3	4.8	38	1.5	43	7	30	8.6	114	6.3
Diğer...	10	16.1	131	15.5	80	12.9	26	7.4	247	13.3
Toplam	52	2.7	713	38.0	538	28.6	323	17.2	1873	100

$\chi^2=53.6$; SD=18 ; P<0.01

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin katıldığı spor faaliyet branşının baba mesleğine göre değişim gösterdiği görülmüştür (P=0.0001). Baba mesleği memur ve emekli olanların atletizme katılma oranı (%1.5) daha düşük bulunmuştur, baba mesleği serbest olanların hentbola katılma oranı (%5.7) düşük bulunmuş, babası işsiz olanların ise karate, judo gibi spor faaliyetlerine katılma oranı (%1.6) diğerlerine göre daha düşük bulunmuştur. Ayrıca serbest meslek sahibi olan babaların çocuklarının voleybola (%19.5) diğer meslek gruplarına göre daha çok katıldığı gözlenmiştir. Baba mesleğinin tercih edilen spor branşına göre dağılımı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (P<0.01)

“Ders dışı okul spor faaliyetlerine katıldığınız organizasyonda karşılaştığınız sorunlar nelerdir” sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılım sürecinde organizasyonda karşılaşılan sorunların cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Malzemeler yetersiz	218	38.1	710	39.7	928	39.1
Ailem karşı çıkıyor	180	31.5	541	30.2	721	30.6
Öğretmen çok sert	62	10.8	199	11.2	261	11.1
Öğretmen yetersiz	19	3.3	53	2.9	72	3.1
Okuldan izin alamıyorum	16	2.8	37	2.1	53	2.3
Sorunla karşılaşmıyorum	74	12.9	239	13.9	313	13.8
Toplam	569	24.3	1779	75.7	2348	100

Not: Birden çok madde işaretlendiği için yüzdeler; Kadın n=456, Erkek n=1417 ve Toplam N: 1873 üzerinden alınmıştır.

Tablo 10’da, spor organizasyonlarında en fazla karşılaşılan sorunların başında malzemelerin yetersizliğidir (%39.1). İkinci sırada “Ailem karşı çıkar” (%30.6), üçüncü sırada ise öğretmenlerin çok sert oluşu (%11) gelmektedir.

“Ders dışı okul spor faaliyetlerinin ne gibi etkiler yapmaktadır” sorusuna verilen cevapların cinsiyetlere göre dağılımı Tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin yaptığı etkilerin cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Kendime güven duygum gelişti	285	62.5	868	61.3	1153	23.1
Fiziksel olarak güçlendim	245	53.7	762	53.8	1007	20.1
Sosyal çevrem genişledi	173	37.9	547	38.6	720	14.4
Liderliğimi geliştirdi	139	30.5	437	30.8	576	11.5
Paylaşmayı öğrendim	107	23.5	325	22.9	432	8.7
Kendimi daha iyi hissetmemi sağladı	102	22.4	329	23.2	431	8.6
Başarımı artırdı	70	15.4	218	15.4	288	6.8
Kurallara uyumumu sağladı	68	14.9	220	15.5	288	6.8
Toplam	1189	24.3	3706	75.7	4895	100

Not: Birden çok madde işaretlendiği için yüzdeler; Kadın n=456, Erkek n=1417 ve Toplam N: 1873 üzerinden alınmıştır.

Sorulara verilen cevaplarda cinsiyet açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Erkek ve kız öğrenciler en sık “Güven duygusunun geliştiğini” (%61.6), “Fiziksel ve ruhsal gelişim sağladı” (%53.8) olarak ifade ederken, bu faaliyetlere katılımın “etki yapmadığını” belirten hiçbir öğrenciye rastlanmamıştır.

“Ders dışı okul spor faaliyetleri daha verimli nasıl yürütülebilir” sorusuna verilen cevapların cinsiyetlere göre dağılımı Tablo 12’de görülmektedir.

Tablo 12. “Ders dışı okul spor faaliyetleri daha verimli nasıl yürütülebilir” sorusuna verilen cevapların cinsiyetlere göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Beden eğitimi öğretmenlerinin dışında diğer branş öğretmenleri ve okul idaresi ilgili olmalı, öğrencileri teşvik etmelidir	341	74.8	1064	75.6	1405	24.9
Yeterli malzeme ve araç bulundurulmalıdır	322	70.6	963	70.9	1285	22.7
Okul spor klüpleri kurulmalı	284	62.3	887	62.6	1171	20.7
Öğrencilerin yarışma duygularını tatmin etmelidir	144	31.6	441	31.1	585	10.3
Öğretmen sayısı artırılmalı, aynı faaliyetlerde birden fazla öğretmen görevlendirilebilmelidir.	56	12.3	181	12.8	237	4.2
Beden eğitimi öğretmenleri yerine antrenörler (koç) görevlendirilmelidir	56	12.3	178	12.6	234	4.1
Öğrencilerin kişisel gelişimleri takip edilmelidir	56	12.3	178	12.6	234	4.1
Okul takımlarına yönelik değil, tüm öğrencileri içine alabilecek faaliyetler yapılmalıdır	56	12.3	178	12.6	234	4.1
Bölge okulları ile iletişim sağlayarak yapılan çalışmalarda yardımlaşma sağlanmalı	30	6.6	87	6.1	117	2
Çalışma yapılan branşlarda antrenörlerden görüş alınmalı	28	6.1	89	6.3	117	2
Toplam	1373	24.3	4246	75.7	5619	100

Not: Birden çok madde işaretlendiği için yüzdeler; Kadın n=456, Erkek n=1417 ve Toplam N: 1873 üzerinden alınmıştır.

Tablo 12’de erkek ve kız öğrencilerin en önemli gördükleri unsurlar olarak “beden eğitimi öğretmenlerinin dışında diğer branş öğretmenleri ve okul idaresi öğrencilere karşı ilgili olmalı, öğrencileri teşvik etmelidir” (%75.7), ikinci sırada “Yeterli malzeme ve araç bulundurulmalıdır” (%70.8) ve üçüncü sırada “Okul spor

kulüpleri kurulmalı” (%62.5) olarak ortaya çıkarken, “Çalışma yapılan branşlarda antrenörlerden görüş alınmalı” (%6.2) ifadesi en az tercih edilmiştir.

Öğrencilerin katıldığı ders dışı okul spor faaliyetinin sınıflara göre dağılımı Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin tercih ettiği ders dışı okul spor faaliyetinin sınıflara göre dağılımı

	9. Sınıf		10. Sınıf		11. Sınıf		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Futbol	279	30.7	215	30.8	79	29.7	573	30.6
Basketbol	166	18.3	130	18.6	56	21.1	352	18.8
Voleybol	122	13.4	113	16.2	45	16.9	280	14.9
Hentbol	93	10.2	57	8.2	18	6.8	168	9
Karate, Judo...	69	7.6	46	6.6	24	9	139	7.4
Atletizm	55	6.1	45	6.4	14	5.3	114	6.1
Diğer...	125	13.8	92	13.2	30	11.3	247	13.2
Toplam	909	48.5	698	37.3	266	14.2	1873	100

$\chi^2=10.3$; SD=12 ; P>0.05

Sonuçlara göre; ders dışı spor faaliyetine katılım açısından sınıflar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bütün sınıflarda en çok tercih edilen branş futbol (%30.6) olurken en az tercih edilen branş atletizm (%6.1) ve karate-judo (%7.4) olarak bulunmuştur.

Sınıflara göre “Ders dışı okul spor faaliyetlerine katıldığınız sürede derslerde ne gibi bir değişim oldu” sorusuna verilen cevapların dağılımı Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Sınıflara göre, “Ders dışı okul spor yarışmalarına katıldığımız sürede derslerinizde ne gibi değişim oldu” sorusuna verilen cevapların dağılımı

	9. Sınıf		10. Sınıf		11. Sınıf		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Değişim olmadı	627	69	476	68.2	180	67.7	1283	68.5
Başarım arttı	233	25.6	187	26.8	72	27.1	492	26.3
Başarısızlığım arttı	49	5.4	35	5	14	5.3	98	5.2
Toplam	909	48.5	698	37.3	266	14.2	1873	100

$\chi^2=0.45$; SD=4 ; P>0.05

Tablo 14’de verilen cevapların sınıflara göre değişim göstermediği belirlenmiştir. “Değişim olmadı” (%68.5) diyenlerin oranı her üç sınıfta da en yüksek bulunurken, “başarısızlığım arttı” (%5.2) diyenlerin oranı en düşük olarak bulunmuştur.

“Ders dışı okul spor yarışmalarına katılmanızdan dolayı eğitiminizle ilgili ne gibi sorunlarla karşılaşılıyorsunuz” sorusuna verilen cevapların sınıflara göre dağılımı Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15. Faaliyetlere katılımdan dolayı eğitimde meydana gelen sorunların sınıflara göre dağılımı

	9. Sınıf		10. Sınıf		11. Sınıf		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Sorunla karşılaşmıyorum	654	59.5	486	53.4	192	61.4	1332	58.6
İdareciler ilgisiz	175	15.9	139	15.2	46	14.7	360	15.8
Ders notlarını alamıyorum	76	6.9	82	10.7	23	7.4	181	8
Ödevlerimi yapamıyorum	79	7.2	80	10.3	22	7.3	181	8
Öğretmenler ilgisiz	71	6.4	54	7.3	19	6.1	144	6.3
Derslerime devam edemiyorum	38	4.1	22	3.1	12	3.1	72	3.3
Toplam	1093	48.1	863	38	314	13.9	2270	100

Not: Birden çok madde işaretlendiği için yüzdelere; 9. sınıf n=909, 10. sınıf n=698, 11. sınıf n=266 ve Toplam N: 1873 üzerinden alınmıştır.

Tablo 15’te ders dışı spor yarışmalarına katılmadan dolayı çocuğun eğitiminde meydana gelen sorunların başında idarecilerin ilgisizliği (%15.8) gelirken, derslere devam edememe sorununun (%3.3) çok az olduğu anlaşılmaktadır. İlk sırada, her üç sınıfta da sorunla karşılaşmayanlar (%58.6) olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 16’ da ailenin spor yapma ile ilgili düşüncesi ile baba mesleği arasındaki dağılım görülmektedir.

Tablo 16. Ailenin spor yapma ile ilgili düşüncelerinin baba mesleğine göre dağılımı

	İşsiz		Memur ve Emekli		İşçi ve Emekli		Serbest Meslek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
İlgisiz	29	46.8	365	43.2	281	45.5	142	40.7	817	43.6
Destekliyor	25	40.3	331	39.2	246	39.8	141	40.4	743	39.7
Desteklemiyor	8	12.9	148	17.5	91	14.7	66	18.9	313	16.7
Toplam	62	3.3	844	45	618	32.9	349	18.8	1873	100

$\chi^2=4.8$; SD=6 ; P>0.05

Tablo 16 incelendiğinde; dağılım anlamlı bulunmamıştır (P=0.571). Bu sonuca göre çocuğun spor yapma ile ilgili ailenin düşüncesi üzerine baba mesleğinin etki etmediği söylenebilir. Bunun yanı sıra baba mesleği ne olursa olsun ailenin spor yapmayı desteklemesi (%39.7) ve fikir beyan etmemesi (%43.6), desteklemeyenlere (%16.7) oranla daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 17’ de ailenin spor yapma ile ilgili düşüncesi ile anne mesleği arasındaki dağılım görülmektedir.

Tablo 17. Ailenin spor yapma ile ilgili düşüncelerinin anne mesleğine göre dağılımı

	Destekliyor		Olumlu/olumsuz görüş belirtmeme		Desteklemiyor		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Memur & Emekli	267	36.2	375	50.9	95	12.9	737	39.9
İşsiz	261	41.2	258	40.8	114	18	633	33.7
İşçi & Emekli	201	42.1	181	37.9	96	20.1	478	25.8
Serbest Meslek	14	56	3	12	8	32	25	1.6
Toplam	743	39.7	817	43.6	313	16.7	1873	100

$\chi^2=38.2$; SD=6 ; P<0.01

Tablo 17’de yapılan istatistiki analiz sonucunda anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (P=0.0001). Anne mesleği serbest olanlarda destekleme oranı (%56) en yüksek iken, olumlu veya olumsuz tutumları olmayanlar (%12) en düşük oranda bulunmuştur. Emekli veya memur olanlarda ise desteklememe oranı en fazla görülmüştür.

Ailenin spor yapma üzerine tutumları ile ailedeki kişi sayısı dağılımı Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Ailenin spor yapma üzerine tutumları ile ailedeki kişi sayısının dağılımı

	Destekliyor		İlgisiz		Desteklemiyor		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
2-4 kişi	618	58.3	379	35.8	63	5.9	1060	56.5
5-7 kişi	125	25	189	37.7	187	37.3	501	26.7
8-10 kişi	--	--	125	66.5	63	33.5	188	10
11 ve üzeri kişi	--	--	124	100.0	--	--	124	6.8
Toplam	743	39.7	817	43.6	313	16.7	1873	100

$\chi^2=629.2$; SD=6 ; P<0.01

Tablo 18’de yapılan istatistiki analiz sonucunda, ailedeki kişi sayısı ile ailenin tutumu arasında anlamlı bir dağılım bulunmuştur ($P=0.0001$). Bu sonuca göre ailedeki kişi sayısının özellikle 4’ n üzerinde olması durumunda ailenin spor faaliyetlerini desteklemediği görülmüş (%37.3), 11 ve üzerinde kişi sayısı olan ailelerde ise olumlu veya olumsuz biçiminde herhangi bir tutum sergilemedikleri belirlenmiştir. Ailedeki kişi sayısı 4 ve altında olan ailelerin %58.3 oranında sportif faaliyetleri destekledikleri grlmştir.

4. TARTIŞMA

Araştırmaya konu olan “ ortaöğretim öğrencilerinin ders dışı okul spor yarışmalarına katılımı ve sorunları”na ilişkin toplanan veriler doğrultusunda yapılan yorumlara ve buna dayalı olarak geliştirilen önerilere, bu bölümde yer verilmiştir.

Araştırmaya 456 kız, 1417 erkek olmak üzere 1873 öğrenci katılmıştır. Bu sayı, çalışmanın yapıldığı Mersin İli merkezinde bulunan ortaöğretim okullarındaki ders dışı okul spor yarışmalarına katılan öğrencilerinin yaklaşık %92.4’ünü oluşturmakta ve çalışmanın sonuçları evreni temsil ettiği düşünülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %75.7’si erkek, %24.3’ü bayandır. Bu sonuca göre erkekler ders dışı okul spor yarışmalarına daha fazla ilgi gösterdikleri söylenebilir. Çalışmadan elde edilen bir başka sonuç ta, öğrenci ailelerinin büyük çoğunluğunun ders dışı okul spor faaliyetlerine destek vermesi veya ilgisiz olmalarıdır (Tablo 1). Desteklemeyen aile oranı %28.2 olarak bulunmuştur ve bu sonuçlara göre öğrencilerin spor faaliyetlerine katılmamasında aile faktörü düşük bir etken olarak görünmektedir. Dağlı’nın (2001) çalışmasında ailelerin öğrencileri ders dışı egzersiz faaliyetlerine %61.15 oranında teşvik ederken, %23.02 oranında desteklemez olarak tutum sergiledikleri bildirilmiştir (63). Bizim çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlarla bu çalışma çelişmektedir. Dağlı araştırmasını Niğde İli’nde gerçekleştirmiştir. Çalışmalar arasındaki bu farklılık illerin sosyodemografik yapısının farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir. Ailenin spor yapma üzerine destekleri her iki cinsiyette de benzer oranda bulunmuştur (Tablo 1). Bu sonuca göre, ailelerin bu konuda cinsiyete bağlı olmaksızın bir tutum sergilediklerini söyleyebiliriz.

Çalışmada, ders dışı okul spor yarışmalarına katılan erkek öğrencilerin en çok tercih ettikleri spor faaliyetinin futbol olduğu, bunu basketbolun takip ettiği, kız öğrencilerde ise, voleybol en tercih edilen spor dalı iken bunu basketbol takip etmektedir. (Tablo 2). Genel olarak öğrencilerin ülkemizde ve dünyada daha popüler bir spor branşı olan “futbol”u tercih etmelerinin doğal bir sonuç olduğunu söyleyebiliriz. Popüler olmasının yanı sıra futbolun ek maliyet gerektirmemesi, bir takım sporu olması, futbol sahalarında olduğu kadar sokaklarda da yapılabilmesi, medyada en çok yer verilen spor dalı olması, hatta yüksek kazanç getiren ve şöhret kazandıran bir branş olması da bu tercihte etkili olabilir. Diğer branşların tesis, araç-gereç gerektirmesi bu

branşlara ilgiyi azaltmaktadır. Ders dışı faaliyet türü ile cinsiyet arasındaki dağılıma bakıldığında, sadece voleybol branşında katılımın kız öğrenciler tarafından daha yüksek oranda gözleendiği, diğer branşlarda erkek öğrencilerin daha yoğun olduğu görülmüştür. Dağlı'nın (2001) çalışmasında ise tüm branşlarda erkek öğrenci katılımının kız öğrencilere göre 2 katı fazla olduğu görülmektedir (63). Bu iki araştırma arasındaki farklar göz önüne alındığında yöresel faktörlerin rol oynadığı söylenebilir. Öğrencilerin katıldığı ders dışı faaliyet branşı ile baba mesleği dağılımına baktığımızda, aralarındaki dağılım anlamlıdır ve baba mesleğinin faaliyet branşını etkilediği görülmüştür (Tablo 9). Elde edilen sonuçlar incelendiğinde, öğrencilerin katıldığı spor faaliyetinin baba mesleğine göre değişim gösterdiği görülmüş, baba mesleği memur ve emekli olanların atletizme katılma oranı daha düşük bulunmuştur. Baba mesleği serbest olanların hentbola katılma oranı düşük bulunmuş, babası işsiz olanların ise karate, judo gibi spor faaliyetlerine katılma oranı diğerlerine göre daha düşük bulunmuştur. Ayrıca serbest meslek sahibi olan babaların çocuklarının voleybola diğer meslek gruplarına göre daha çok katıldığı gözlenmiştir. Buna karşılık baba mesleklerinin futbol ve basketbol tercihini etkilemediği söylenebilir. Tüm branşlarda, daha çok memur ve işçi olarak çalışan babaların branş seçiminde etkili olduğu görülmüş, işsiz, emekli memur ve emekli işçi konumunda bulunan babaların fazla etkisi olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç, ailenin maddi profiline dayalı olabilir. Kadrolu çalışan babaların çocuklarına daha fazla zaman ayırdıklarını söyleyebiliriz.

Öğrencilerin katıldığı spor branşını tercih etme sebebi olarak, “amatörce uğraştığım” ve “sevdiğim için”, “sağlığımı korumak”, “sağlıklı bir hayat sürebilmek” maddeleri öne çıkmıştır. Bu da, sporu bir yaşam biçimi haline dönüştürmek adına, eğitimciler için sevindirici bir sonuçtur. Öğrencilerin katıldığı spor branşı ile cinsiyet arasındaki dağılıma baktığımızda bütün seçenekler için anlamlı farklar bulunmuştur. Erkek öğrenciler en çok üniversitede bu bölümü okumak, sporu meslek olarak seçmek ve şöhretli biri olmak için, kız öğrenciler ise daha çok, amatörce uğraşmak, sağlıklı olmak ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlamak için ders dışı okul spor faaliyetlerine katıldıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 3). Düşündürücü olan, erkek öğrencilerin şöhreti tercih etme sebebidir. Bunda, yapılan sportif aktivitenin profesyonel düzeyde transfer ücretlerinin yüksek miktarlarda olması ve profesyonellerin görkemli yaşantılarının medyada özendirici şekilde yer alması önemli etkenler olabilir.

Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılım süresince derslerde ne gibi değişim olduğuna verilen cevaplar incelendiğinde en sık “başarımda bir değişiklik olmadı” diyenlere rastlanmıştır ve bunu “başarımda arttı” diyenler izlemiştir. Genel olarak, verilen cevaplara göre ders dışı sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin akademik başarılarının düşmediği anlaşılmaktadır (Tablo 4). Akademik başarıda meydana gelen değişimler, sınıflara göre de değişim göstermediği belirlenmiştir. (Tablo 14). “Değişim olmadı” diyenlerin oranı her üç sınıfta da en yüksek bulunurken, “başarısızlığım arttı” diyenlerin oranı en düşük olarak bulunmuştur. Poyraz’ın (1999) araştırmasına göre de; spor etkinliklerine katılan ve katılmayan öğrenciler arasında, akademik başarı açısından iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ve bu çalışma okul spor faaliyetlerine katılımın dersleri olumlu ya da olumsuz yönde etkilemediğini göstermektedir (64). Bu çalışma da Poyraz’ın sonuçlarını desteklemiştir. Ayrıca, cinsiyete göre faaliyet sonrasında derslerinde meydana gelen değişimle faaliyet branşı arasındaki ilişkinin olmadığı ve bu sonucun cinsiyetlere göre değişmediği belirlenmiştir. Her iki cinsiyetin de yaptıkları faaliyetten dolayı başarılarında bir değişim olmadığı sonucu çıkarılmıştır.

Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılmadan dolayı eğitimle ilgili hiçbir sorunla karşılaşmayan öğrenci oranının yüksek olması (%71), okul yönetiminin, beden eğitimi öğretmenlerinin ve diğer branş öğretmenlerinin üzerlerine düşen görevleri yeterince yaptıklarının bir göstergesidir (Tablo 5). Eğitimle ilgili sorunla karşılaşma durumu sınıflara göre de anlamlı bir değişiklik göstermemiştir. (Tablo 15). Her üç sınıfta da “sorunla karşılaşmıyorum” diyenler en yüksek oranda gözlenirken, “derslerime devam edemiyorum” diyenlerin oranı en düşük bulunmuştur. Gacar’ın (2001) yaptığı araştırmaya göre; okul yöneticilerinin yapılan faaliyetlerde öğrencileri yalnız bıraktıkları, ilgilenmedikleri ve teşvik edici tutum sergilemedikleri (%40.3) sonucu görülmektedir (65). Pehlivan’ın (1989) çalışmasında da, okul yöneticilerinin spora karşı tutumu %24 oranında yeterince, % 24.1 oranında da fazlasıyla olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür (48). Mersin ilinde öğrenciler üzerine yapılan bu çalışmada böyle bir olguya rastlanmaması, okul yöneticilerinin yeterli ilgi gösterdikleri biçiminde yorumlanabilir.

Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin çoğunun kendilerini mutlu hissettikleri, arkadaşlarına daha yakın ve samimi davrandıkları, hiçbir olumsuz hisse kapılmadıklarını ifade etmeleri, her iki cinsiyette de yakın oranlarda görülmüş, sporun

gençler üzerinde ne denli etki yaptığını vurgulamakta, sporun gelişimlerini ve hayata bakış açılarını olumlu yönde etkilediğini düşündürmektedir (Tablo 6). Aydın'ın (2000) yaptığı çalışmada, sporcu öğrencilerin spor yaptıklarında kendilerini daha mutlu, zihinsel olarak rahatladıkları ve diğer öğrencilerle ve öğretmenlerle daha samimi olduklarını belirtmişlerdir (66). Bu iki çalışma sonuçları birbirini desteklemektedir.

Çalışmadan elde edilen bir başka sonuç ta, sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin kendilerini sağlıklı, zinde ve formda hissetmeleri ve rahatlama duygusuna kapılmalarıdır. Cinsiyete bağlı olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Fiziksel olarak olumsuzluk hissetmemeleri yapılan faaliyetin önemini ortaya koymaktadır (Tablo7). Görgülüer'in (1993) yaptığı araştırmaya göre; öğrencilerin bu faaliyetlerden dolayı derslerin üzerlerinde oluşturduğu stresin azaldığı, spor yaptıktan sonra kendilerini huzurlu hissettikleri ve spora zaman ayırdıkları için mutlu oldukları gözlenir (67). Bu iki araştırmada da öğrencilerin olumsuzluk içeren hiçbir olguyu ortaya koymamaları, yapılan işin doğru olduğunu ve öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yaptığını göstermektedir.

Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan öğrencileri, en çok beden eğitimi öğretmenleri ve arkadaşlarının ders dışı spor faaliyetlerine teşvik ettiği sonucu, her iki cinsiyette de hemen hemen aynı oranlarda gözlemlenmiş olup, bizlere ailenin, okul yönetiminin ve diğer branş öğretmenlerinin spora yeterince önem vermediğini düşündürmektedir (Tablo 8). Poyraz'ın (1999) çalışmasında, öğrencilerin spora başlamalarında ve katılımında en çok kimden destek gördüklerine ilişkin öğrenci görüşleri, birinci sırada arkadaşları ve sporcu öğrencilerin (%33.8), ikinci sırada beden eğitimi öğretmenlerinin (%27) desteklediklerini belirtmişlerdir (64). Beden eğitimi öğretmenlerinin sportif faaliyete yönlendirmeleri beklenirken, arkadaş çevresi gibi sosyal çevrenin öncelikli olarak spor faaliyetlerine teşvik ediyor olması önemli bir sonuçtur.

Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımında her iki cinsiyette de organizasyonda karşılaşılan en önemli sorunlardan, spor alanlarının ve malzemelerinin yetersiz olduğu ve ebeveynlerin, okulu ve dersleri daha fazla önemsediklerinden çocuklarının faaliyetlere katılmalarını istemediklerinin gözlenmesi, ülkemizde sportif etkinliklere yeterli seviyede önem verilmediği, okullarımızın tesis, araç-gereç ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığı gerçeğini bir kez daha vurgulamıştır (Tablo 10). Göktaş'ın

(1994) yaptığı araştırmaya göre, öğrencilerin ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımında karşılaştıkları sorunlar olarak, %42.2'sinin tesis ve araç-gereç yetersizliğini, %19.4'ünün okuldaki spor faaliyetlerin yetersizliğini, %7.6'sının ailesinin ilgisizliğini ve %7.1'inin çevrenin spora ilgisizliğini ortaya koymuşlardır (35). İki araştırmada da hemen hemen ortak problemler ortaya çıkmıştır. Bu sorunların aşılması ders dışı spor faaliyetlerine katılımı önemli oranda artırabilir.

Ders dışı okul spor faaliyetlerinin her iki cinsiyette de öğrenciler üzerinde, en fazla kendilerinde güven duygusunu geliştirdiğini, fiziksel ve ruhsal gelişime yardımcı olduğunu, sosyal yönden geliştiklerini ve liderlik vasıflarını arttırdığı gözlemlenmiştir (Tablo 11). Katılımcıların hiçbirinde “olumlu ya da olumsuz bir etki yapmadı” görüşüne olumlu yanıt vermemesi yapılan aktivitenin ne derece önemli olduğunu vurgulamıştır. Özellikle gelişim çağlarında sportif faaliyetin en iyi şekilde yapılabileceği yer ders dışı okul spor faaliyetleridir (1). Gelişim çağında böyle bir faaliyete katılmanın, öğrencilerin sosyal ve ruhsal gelişimi için önemli olduğu söylenebilir.

Çalışmanın sonuçlarına göre ders dışı spor faaliyetlerine katılımın artması ve daha verimli yapılabilmesi için, okul idaresi ve diğer öğretmenler öğrencileri teşvik etmeli ve okullarda spor kulüpleri kurulmalıdır, sonucu çıkmaktadır (Tablo 12). Bu çalışmaların sadece okul takımlarına yönelik yapılmaması, katılımın artabileceği görüşünü güçlendirmektedir ki; Pehlivan'ın (1989), Poyraz'ın (1999) ve Dağlı'nın (2001) çalışmalarında, ders dışı okul spor faaliyetlerinin daha çok okul takımlarına yönelik yapıldığına dair güçlü bulgulara rastlanmaktadır (48, 64, 63). Bunların dışında okul spor tesislerinin ortaklaşa kullanımı, yeterli araç-gerecin bulundurulması ve okul yöneticilerinin konuya daha fazla eğilmeleri bu faaliyetlere katılımı artırabilir.

Bütün sınıflarda en fazla katılan branş futbol olurken, en az katılan branş atletizm ve karate-judo olarak bulunmuştur. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin çoğunluğu 9. (%48.92) ve 10. sınıfta (%37.73) yer almaktadır (Tablo 13). Çalışmamızın sonuçlarına göre mezuniyete doğru öğrencilerin ders dışı okul spor faaliyetine ilgisi azalmaktadır diyebiliriz. Bunun olası nedenlerinden biri; öğrencilerin mezuniyet ve üniversite sınavı yaklaştıkça zamanlarının büyük bölümünü üniversiteye hazırlıkla geçirmeleri olabilir. Gerçekten'de Poyraz (1999) yaptığı araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin %34.3 oranında ders dışı spor faaliyetlerine engel olarak üniversite sınavına çalışmalarını neden gösterdiklerini bildirmiştir (64).

Ailenin spor yapma ile ilgili düşüncesi ile baba mesleği arasında anlamlı bir dağılım olmaması, çocuğun spor yapma ile ilgili ailenin düşüncesi üzerine, baba mesleğinin etki etmediği söylenebilir. Bunun yanı sıra baba mesleği ne olursa olsun ailenin spor yapmayı desteklemesi ve fikir beyan etmemesi, desteklemeyenlere oranla daha yüksek bulunmuştur (Tablo 16). Ailenin spor yapma ile ilgili düşüncesi ile anne mesleği arasında da anlamlı bir dağılıma rastlanmıştır (Tablo 17). Anne mesleği serbest olanlarda destekleme oranı en yüksek iken, olumlu veya olumsuz tutumları olmayanlar en düşük oranda bulunmuştur. Emekli veya memur olanlarda ise desteklememe oranı en fazla bulunmuştur.

Ailenin spor yapma üzerine tutumları ile ailedeki kişi sayısının etkisinde, ailedeki kişi sayısı ile ailenin tutumu arasında anlamlı bir dağılıma rastlanmıştır (Tablo 18). Bu sonuca göre ailedeki kişi sayısının özellikle 4'ün üzerinde olması durumunda, ailenin spor faaliyetlerini desteklemediğini söyleyebiliriz. 11 ve üzerinde kişi sayısı olan ailelerde ise olumlu veya olumsuz bir tutum sergilemedikleri belirlenmiştir. Ailedeki kişi sayısı arttıkça spora olan desteğin azalması, ailenin çocuğa ayırdığı zamanın azalması ve kalabalık ailenin yaşam şartlarının güçleşmesi sonucu olabilir. Ailedeki birey sayısı 11 ve üzerinde olduğunda hiçbir tutum sergilememesi, ebeveynlerin çocuğun hangi aktivitelere katıldığının farkında bile olmaması ya da çocukla ilgilenemediklerinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Ortaöğretim kurumlarında ders dışı okul spor faaliyetlerinin sorunlarını, çeşitli değişkenlere göre araştırdığımız bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir;

Erkekler ders dışı okul spor faaliyetlerine daha ilgilidir. Öğrenci ailelerinin büyük çoğunluğu, ders dışı okul spor yarışmalarına destek vermekte veya ilgisiz kalmaktadırlar. Faaliyetlere katılan erkek öğrencilerin en çok tercih ettikleri spor branşı futbol, kız öğrencilerde ise voleyboldur. Baba mesleğinin faaliyet branşını etkilemektedir. Sportif faaliyetler, akademik başarıyı etkilememektedir.

Ders dışı okul spor yarışmalarına katılımdan dolayı, eğitimle ilgili hiçbir sorunla karşılaşmayan öğrenci oranı %71 düzeyinde yüksek oranda bulunmuştur. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan öğrenciler, kendilerini mutlu hissetmekte, arkadaşlarına daha yakın ve samimi davranmakta ve hiçbir olumsuz hisse kapılmamaktadırlar. Fiziksel olarak olumsuzluk hissetmemektedirler.

Ders dışı okul spor yarışmalarına katılımda, her iki cinsiyette de organizasyonda karşılaşılan en önemli sorun; spor alanlarının ve malzemelerinin yetersizliği ve ebeveynlerin okulu ve dersleri daha fazla önemsediklerine bağlı olarak çocuklarının faaliyetlere katılmalarını istememeleridir.

Son sınıf öğrencilerinin ders dışı okul spor faaliyetine ilgisi, üniversite sınavı dolayısıyla azalmaktadır.

5.2. Öneriler

Okuldaki sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin daha verimli şekilde faaliyetlerini sürdürebilmeleri için sadece yönetmeliklerin olumlu şekilde değiştirilmesi yetmemektedir. Ebeveynler, okul idarecileri ve tüm öğretmenler, konunun önemini kavramalı ve bu konuda kendilerini geliştirmelidirler. Problemlerin giderilmesinde herkese görev düşmektedir. Araştırmada elde edilen bulgulara bağlı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Spor alanlarının ve malzemelerinin yetersizliği bir problem olarak karşımıza çıksa da, çevre okullar işbirliği içerisinde girerek, olanaklarını birlikte kullanma

açmaları ve uzun soluklu mali planlar yaparak, eksikliklerin giderilmesi hususunda sonraki yıllar için çalışmalar yapmalıdırlar.

2. Ebeveynlere yönelik eğitim çalışmaları yapılarak, çocuklarının ilgi duydukları alana yönlendirmeleri, çocuklarının daha da motive olacakları ve okul yaşantılarında da başarıya ulaşabilecekleri konusunda bilgilendirilmelidirler.
3. Okul idaresi ve diğer öğretmenler öğrencileri teşvik edici davranışlar sergilemelidirler.
4. Her branşta, konusunda uzman antrenörlerle çalışılmalıdır.
5. Gençlik Spor İl Müdürlükleri ile iletişim kurularak, il müdürlüğüne bağlı tesislerden yaralanma ve gerekli malzemelerin temin edilmesi yolu aranmalıdır.
6. Öğrencilerin ders dışı spor etkinliklerine katılımlarında beden eğitimi öğretmenlerinin rol oynaması sağlanmalı, bu yönde öğretmenler uyarılmalı veya teşvik edilmelidir.
7. okullarda spor araç-gereç ve malzeme olanaklarının artırılması yönünde çaba harcanmalıdır.

6. BÖLÜM: KAYNAKLAR

1. **Ertürk S.** *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları. **1975**.
2. **Binbaşıoğlu C.** *Okulda Ders Dışı Etkinlikler*. Ankara: MEB Yayınları. **2000**.
3. **Cömert S.** *Çocuk Sağlığı ve Spor Kültürü*. Ankara: Remzi Kitapevi. **1999**.
4. **Harris H.A.** *Sport in Grassbritannien, in; über harst, H. Geschichte Dereibessbungen, B. D. 4, Berlin Münehen, Frankfurt: 1972.*
5. **Karaküçük S.** *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Faaliyet Alanları*. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, **1989**; Cilt: 7, Sayı: 1: 12, 15.
6. **Şahin Ç.** *İlköğretim Okulları I. Kademe (İlkokullarda) Eğitici Kol Çalışmalarının Yeterliliği Üzerine Bir Araştırma (Konya İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, **1995**.
7. **Gündüz H.** *Eğitici Kol Çalışmalarının Etkililiği ile İlgili Öğretmen ve Yönetici Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, **1997**.
8. **Yavuzer H.** *Çocuğun Dugusal ve Toplumsal Gelişiminde Ailenin Rolü*. Ankara, **1983**: 17.
9. **Karaküçük S.** *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Eğitimi*. Gazi Üniversitesi Yayın No: 146, Gazi Eğitim Fakültesi Yayın No: 19, Ankara, **1989**: 13-16.
10. **Orhun A.** *Okul Beden Eğitimi Sporun Yeni Didaktik Yaklaşımlar*. Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri Ankara,15-16 Mart **1990**.
11. **Gaulhefer K.** *Naturliches Tumen, Band II*. Osterreichisvher Bundesverlang. **1956**.
12. **Charles A.B.** *Foandation of Physical Education and sport* P.13 Londra: **1983**.
13. **Sarıalp, R.** *Spor - Kültür - Felsefe İlişkileri; Anadolumuzda Antik Sportif Mekanlar ve Bir Hipotez*. Spor Bilimleri 1. Ulusal sempozyum Bildirileri Ankara, 15-16 Mart, **1990**.
14. **D. P. T.** *V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Beden Eğitimi ve Sporda Temel Kavramlar, Deyimler ve Tarifler Komitesi Çalışma Raporu*, Ankara, **1983**.
15. **Yalçın H. F.** *Beden Eğitimi Öğretmeni EI Kitabı*. 2.Baskı, Ankara: G.E.F. Yayınları. **1995**: 28.
16. **Keten M.** *Türkiye'de Spor*. Yeniden düzenlenmiş ikinci baskı,İstanbul: Polat Ofset. **1993**.
17. **San H.** *Bilimsel Sporun Anlamı ve Tarihi*. Spor Bilimleri 1.Ulusal Sempozyumu Bildirileri 15 - 16 Mart Ankara **1990**.
18. **Alpman C.** *Beden Eğitimi Tarihi*. Ankara, **1972**.
19. **Özmen Ö.** *Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni*. Ankara, **1979**: 32.
20. **Hergüner G.** *Eğitim - Spor İlişkisi*. 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı :7, Eser Matbaası, Samsun, Aralık **1992**: 24-25.
21. **Baltacıoğlu İ.H.** *Pedagojik İhtilal*. İstanbul: Anadolu Matbaası **1964**.
22. **Erkal M.E.** *Sosyolojik Açıdan Spor*. Milli Eğitim Gençlik Bakanlığı. B.T.S.G.Müdürlüğü Yayın No: 30, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, **1986**.

23. **Bağırhan T.** *Spor Bilimlerinde Beden Eğitimi ve Spor İnkilemi*. Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri Ankara, Spor Bilimleri ve Teknoloji Yayın No :3 20 - 22 Kasım **1992**,
24. **Çolakoğlu H.** *Çocuk ve Spor*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi B.T.S.G.M. **1986**: 56.
25. **Tylar P.W.** *General Statement on Evaluation Readings in Education and Physchological Measurement* Ed. Houghton Miflin Company, Newyork, **1966**: 65.
26. **Ulus Ş.** *Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmenliği ve çalışma sorunları*. Spor Bilimi Dergisi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul, **1989**.
27. **Wilgoosse C.E.** *The Curriculum in Physical Education*. Prentice Hall İnc, Englewond Cliffs, New Jersey **1984**: 41.
28. **Walker J.C.** *School Sport, Ethnicity and Nationality Dimensions of Maleyeurth Culture İneninnercity School Australian*, Journal of Education, **1987**: 11.
29. **M.E.B.** *Tebliğler Dergisi*. Sayı: 1956, Ankara: Milli Eğitim Basımevi. **1984**.
30. **M.E.G.S.B.** *İlköğretim Okulları , Lise ve Dengi Okullar, Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, **1988**.
31. **M.E.B. O.B.S.i.O.B.** *İlköğretim Okulları - Ortaokullar - Lise ve Dengi okullarda Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Talimatı*. Milli Eğitim Basımevi, Ankara, **1990**.
32. **Yavaş M. , İlhan A.** *Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri*. Melisa Matbaacılık. Bursa : **1997**: 23-33.
33. **MEB.** *İlköğretim, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği*. Tebliğler Dergisi. Sayı 2140, **1983**: 17-21.
34. **Alcğüznel İ.** *İlköğretim ve lise dengi Okullarda Öğretim*. İstanbul. **1979**.
35. **Göktaş Z.** *Farklı Sosyo-Ekonomik Yapıdaki Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Spora Katılımına Etki Eden Faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara: **1994**.
36. **Resmi Gazete**. Sayı: 10032, *İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Egzersiz Faaliyetleri*. Ankara: **1970**.
37. **M.E.B.** *Öğretmen ve yöneticilerin ders ve ek ders saatlerine ilişkin esaslar*. Ankara: **1999**.
38. **M.E.B.** *Tebliğler Dergisi*. Sayı: 2206. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. **1986**.
39. **Öztürk J.** *Orta dereceli okullarda beden eğitimi*. İstanbul: Uğur Matbaası. **1982**: 19-21.
40. **Resmi Gazete**. Sayı: 15653, *İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerinin Yürütülmesinde Yapılan Değişiklik*. Ankara: **1976**.
41. **Özcanoğlu A. B.** *Ortaöğretimde Okul Spor Faaliyetlerine Katılımın Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Ankara: **1993**.
42. **İmamoğlu A. F.** *Beden Eğitiminde Öğretmenin Sorumlulukları*. G. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt: 7 Sayı: 1. Ankara: **1991**: 12-14.
43. **Binbaşoğlu C.** *Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi, **1991**.

44. **Gündüz H.** *Eğitici Kol Çalışmalarının Etkililiği ile İlgili Öğretmen ve Yönetici Görüşleri.* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, **1997**.
45. **Karaküçük S.** *Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme, Kavram, Kapsam ve Araştırma.* Ankara: Remzi Kitapevi, **1995**: 16.
46. **Kirazlıoğlu Z.** Ders dışı sportif etkinliklerde okul, kulüp ve yerel yönetimlerin işlevlerine genel bir bakış. Amatör Spor Dergisi Yayın Organı. Sayı: 48. Ankara: **1992**: 26-29.
47. **Taşmektepligil M. Y.** *Elit düzeyde spor yapanların spora yönelmelerinde ilk ve ortaöğretim kurumlarının etkisi üzerine bir araştırma.* Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1 Ocak. Ankara: **1997**: 39-46.
48. **Pehlivan Z.** *Ankara Merkez Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Spor Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara: **1989**.
49. **Ayakyay S. I.** *Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu Bildiriler, Paneller, Tartışma.* 19-21 Aralık İzmir: Milli Eğitim Basımevi, **1992**.
50. **M.E.B.** *İlköğretim kurumları, ortaöğretim kurumları, spor yarışmaları yönergesi, lisans yönergesi, ödül ve disiplin yönergesi.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, **1997**.
51. **Açıkkada Ç. , Ergen E.** *Sporda Gelişim ve Başarının Temelleri.* Bilim Teknik Dergisi. Ocak. Ankara: **1987**: 18-19.
52. **Binbaşoğlu C.** *Genel Öğretim Bilgisi.* 6. Baskı, Ankara, **1991**: 241.
53. **Karaküçük S.** *Rekreasyon.* Seren Ofset Ankara, **1997**: 53-128-137.
54. **Çetin H. N.** *Toplum Sağlığı İçin Spor.* Ankara, **1999**: 23-24.
55. **Yalçın H. F.** *Beden Eğitimi Öğretmeni El Kitabı.* Gazi Üniversitesi Yayınları No: 203. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayın No: 24. Ankara: **1995**.
56. **Seçgin H.** *Ortaöğretim Kurumlarında Eğitsel Kol Çalışmalarının Boş Zaman Değerlendirilmesine Katkıları, İzmir Örneği.* Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, **1996**.
57. **Türk Eğitim Derneği Yayınları.** *Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi spor etkinliklerinin nasıl daha verimli ve işlevsel duruma getirebiliriz.* Ankara: Şafak Matbaacılık, **1988**.
58. **Aslan R.** *Beden Eğitimi Bilgileri.* Ankara: Bimaş Matbaacılık, **1979**.
59. **Açıkkada C., Ergen E.** *Bilim ve Spor.* Ankara: Kültür Matbaası, **1990**.
60. **Murath S.** *Çocuk ve Spor (Antrenman Bilimi ışığında).* 1. Baskı. Ankara: Kültür Matbaası, **1997**.
61. **TEDY,** *Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz.* Zirve Ofset. Ankara, **1998**.
62. **Tatlıdil E.** *Toplum Eğitim ve Öğretimi.* Evrim Matbaacılık. İzmir, **1993** :140-141.
63. **Dağlı H.** *İlköğretim ve Liselerde Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenleri ve İl Merkezinde Lise Öğrenimi Gören Öğrenciler Açısından Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, **2001**.

- 64. Poyraz A.** *Ortaöğretim kurumlarında ders dışı sportif faaliyetlerin organizasyonu, katılım sorunları ve çözüm önerileri üzerine bir araştırma (Afyon il örneği).* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **1999**.
- 65. Gacar A.** *Elazığ il merkezindeki ilköğretim okulları ve liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ve öğrencileri açısından ders dışı egzersiz faaliyetlerinin değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, **2001**.
- 66. Aydın M.** *Niğde ili ilköğretim ve liselerinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı egzersiz faaliyetlerinin değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, **2000**.
- 67. Görgülür C.** *Orta dereceli okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı egzersiz faaliyetlerinin değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, **1993**.

EKLER

Ek-1: Ders Dışı Okul Spor Yarışmalarına Öğrencilerin Katılımı ve Sorunları Anket Formu

ANKET FORMU

Değerli öğrenci,

Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı tarafından planlanan bu araştırmada; sizin ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımınızı ve bu faaliyetlere katılırken karşılaştığınız sorunları araştırmak ve önerilerinizi almak amaçlanmaktadır. Bu çalışmada sorulan sorulara içtenlikle yanıt vereceğinize inanıyor, eğitim ve spor yaşantınızda başarılar diliyoruz.

Tamer SELÇUK
Yüksek Lisans Öğrencisi

Yrd. Doç. Dr. Zekai PEHLİVAN
Danışman

Cinsiyetiniz (1) Kız (2) Erkek
Sınıfınız (1) Hazırlık (2) 9. Sınıf
(3) 10. Sınıf (4) 11. Sınıf

1. Babanızın mesleği nedir?

(1) İşsiz (2) Memur
(3) İşçi (4) Serbest Meslek
(5) Emekli memur (6) Emekli işçi
(7) Diğer (belirtiniz)

2. Annenizin mesleği nedir?

(1) Ev Hanımı (2) Memur
(3) İşçi (4) Serbest Meslek
(5) Emekli memur (6) Emekli işçi
(7) Diğer (belirtiniz)

3. Aileniz kaç kişiden oluşuyor?

(1) 2-4 (2) 5-7
(3) 8-10 (4) 11 ve üzeri

4. Spora kaçınıcı sınıfta başladınız?

.....

5. Aileniz spor yapmanızı destekliyor mu?

- (1) Destekliyor
- (2) İlgisizler
- (3) Desteklemiyorlar

6. Katıldığınız ders dışı okul spor faaliyeti nedir?

- (1) Atletizm
- (2) Futbol
- (3) Basketbol
- (4) Hentbol
- (5) Voleybol
- (6) Jimnastik
- (7) Karate, Judo...
- (8) Diğer (Belirtiniz)

7. Katıldığınız spor branşını neden tercih ettiniz? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Üniversitede bu bölümü okumak için
- (2) Sporu meslek olarak seçeceğim için
- (3) Amatörce uğraştığım, sevdiğim, zevk aldığım ve kendimi tatmin için
- (4) Sağlığımı korumak ve sağlıklı yaşamak için
- (5) Şöhretli biri olmak için
- (6) Sosyal çevremi genişletmek için
- (7) Boş zamanlarımı değerlendirmek için
- (8) Diğer Belirtiniz.....

8. Ders dışı okul spor yarışmalarına katıldığınız sürede derslerinde ne gibi bir değişme oldu?

- (1) Başarısızlığım arttı
- (2) Başarımda bir değişiklik olmadı
- (3) Başarımda arttı

9. Ders dışı okul spor yarışmalarına katılmanızdan dolayı eğitiminizle ilgili ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Herhangi bir sorunla karşılaşmıyorum
- (2) Öğretmenlerim bana karşı ilgisiz davranıyorlar
- (3) Öğretmenlerim ve arkadaşlarım kaçırduğum derslerin notlarını vermiyorlar
- (4) Okul yönetimi sorunlarımı çözmede istekli davranmıyor
- (5) Derslerime devam edemiyor başarısız oluyorum
- (6) Ev ödevlerimi yapmaya zaman bulamıyorum
- (7) Diğer belirtiniz.....

10. Spor yaptığınızda kendinizi ruhsal olarak nasıl hissediyorsunuz? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Kendimi mutlu hissediyorum
- (2) Arkadaşlarıma daha yakın ve samimi davrandığımı hissediyorum
- (3) Spor yaptığımda daha neşeli oluyorum
- (4) Kendimi daha iyi hissediyorum
- (5) Kendimi daha sinirli, keyifsiz ve mutsuz hissediyorum
- (6) Diğer belirtiniz.....

11. Spor yaptığınızda kendinizi fiziksel olarak nasıl hissediyorsunuz? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Sağlıklı, zinde ve formda hissediyorum
- (2) Yorgun hissediyorum
- (3) Spor yaptığımda ağrılarım oluyor
- (4) Kilo verdiğimi hissediyorum
- (5) Terleyince rahatlıyorum
- (6) Diğer belirtiniz.....

12. Ders dışı okul spor yarışmalarına katılımınızı teşvik eden kişiler kimlerdir? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz)

- (1) Ailem
- (2) Beden eğitimi öğretmenim
- (3) Arkadaşlarım
- (4) Okul yöneticileri
- (5) Diğer ders öğretmenlerim
- (6) Diğer belirtiniz.....

13. Ders dışı okul spor yarışmalarına katıldığınızda organizasyonda karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz)

- (1) Okuldan izin alma sorunlarım oluyor
- (2) Ailem okulumu ve derslerimi daha fazla önemseydiği için karşı çıkıyorlar
- (3) Spor alanlarının ve malzemelerin yetersiz kalıyor
- (4) Öğretmen çok sert
- (5) Öğretmen yeterli bilgiye sahip değil
- (6) Hiçbir sorunla karşılaşmıyorum
- (7) Diğer belirtiniz.....

14. Ders dışı okul spor yarışmaları ne gibi etkiler yapmaktadır? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz)

- (1) Kendime güven duygumu geliştirdi
- (2) Paylaşma ve yardımlaşma duygumu geliştirdi
- (3) Sosyal gelişimime yardımcı oldu
- (4) Fiziksel ve ruhsal gelişimime yardımcı oldu
- (5) Okul başarıma olumlu etki sağladı
- (6) Toplum kurallarına uyumumu kolaylaştırdı
- (7) Ruhsal rahatlamamı sağladı

- (3) Liderlik vasfını geliştirdi
- (9) Olumlu yada olumsuz hiçbir etki yapmadı
- (10)Diğer.....

15. Ders dışı okul spor yarışmaları daha verimli nasıl yürütülebilir? (Birden fazla madde işaretleyebilirsiniz)

- (1) Çalışma yapılan branşlarda antrenörlerden görüş alınmalı
- (2) Bölge okulları ile iletişim sağlayarak yapılan çalışmalarda yardımlaşma sağlanmalı
- (3) Okul spor klüpleri kurulmalı
- (4) Ders dışı okul spor faaliyetleri sadece okul takımlarına yönelik olmamalıdır. İstekli tüm öğrencileri içine alabilecek faaliyetler yapılmalıdır
- (5) Öğrencilerin yarışma duygularını tatmin etmelidir
- (6) Beden eğitimi öğretmenlerinin dışında diğer branş öğretmenleri ve okul idaresi bu faaliyetlere ilgili olmalı, katılan öğrencileri teşvik etmelidir
- (7) Öğrencilerin kişisel gelişimleri takip edilmelidir
- (8) Yeterli malzeme ve araç bulundurulmalıdır
- (9) Öğrenci başına düşen öğretmen sayısı artırılmalı, aynı faaliyetlerde birden fazla öğretmen görevlendirilebilmelidir.
- (10) Beden eğitimi öğretmenleri yerine antrenörler (koç) görevlendirilmelidir
- (11) Diğer.....

